

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ**

Виконала: магістрант 2-го курсу, групи 8.2319-ср-з
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
К.О. Базай

Керівник: доцент кафедри соціальної філософії та
управління,
доцент, к.філос.н. Маловічко О.В.

Рецензент: доцент кафедри соціальної філософії та
управління,
доцент, к.філос.н. Маліновська О.С.

Запоріжжя – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	9
1.1. Стан наукової розробки проблеми соціальної активності молодіжних громадських організацій	9
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «соціальна активність», «молодіжні громадські організації», «молодь»	14
1.3. Принципи та методи дослідження соціальної активності молодіжних громадських організацій	23
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	27
2.1. Соціальна активність молоді як об'єкт соціальної роботи.....	27
2.2. Сутність та основні характеристики соціальної активності молодіжних громадських організацій.....	32
2.3. Організаційно-правові основи діяльності молодіжних громадських організацій.....	37
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	50
3.1. Сучасний стан розвитку соціальної активності молодіжних громадських організацій в Запорізькій області.....	50
3.2. Детермінанти розвитку соціальної активності молодіжних громадських організацій.....	57
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах формування правової демократичної держави, становлення громадянського суспільства на перший план висувуються проблеми соціальної активності людини, його свідомої участі в громадських справах і організації власного життя.

Суспільству, що розвивається, потрібні освічені, моральні, соціально активні люди, які готові діяти в його інтересах, можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки, які відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, ініціативою, мають розвинене почуття відповідальності за долю країни.

Соціальна активність розглядається в контексті протестних настроїв і соціальної нестабільності, при цьому молодь завжди виступала як соціальна група, надмірна активність якої має бути узята під особливий контроль. З іншого боку, молодь забезпечує трансмісію громадських стосунків і виступає як носій соціальних інновацій, тому підвищення соціальної активності молоді в період кризи стає однією з умов пошуку нових форм громадського устрою.

Соціальна активність включається в дискурс підвищення конкурентоспроможності підростаючого покоління і розглядається як чинник якості життя. Соціальна активність розглядається як участь в різних соціальних практиках, спрямованих на громадське благо, таких як участь в громадських організаціях і рухах, акціях, включеність в молодіжні співтовариства.

Зважаючи на те, що молодь є однією з рушійних сил суспільних трансформацій в Україні, доцільно і важливо вивчати суть призначення саме молодіжних громадських організацій, їх поведінку, проблеми та можливості активізації їхньої діяльності. Сьогодні молодіжні громадські організації перебувають на стадії утвердження власних позицій у суспільстві, тому важливо усвідомлювати їх провідні завдання та принципи функціонування за умов його трансформації. Для цього необхідно зважати на суть завдань і принципів державної молодіжної політики в Україні, оскільки, вона є визначальною для їх формування та розвитку.

На сьогодні, більшість молодіжних об'єднань в Україні не тільки набули інституційного статусу, але й показали себе активними поборниками позитивних змін, учасниками процесів, з думкою яких потрібно рахуватись на всіх рівнях державного управління і громадянського самоуправління.

Проблематика вивчення «молодіжних громадських організацій» є предметом дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. Варто виділити дослідження Дж. Фішера. У його роботах наголошується на ключовій ролі громадських організацій у формуванні взаємозв'язків між державою та народом. Серед українських учених проблематика молодіжних організацій найповніше проаналізована у В. Головенько, який описує молодіжні громадські організації як «важливий чинник залучення молоді до участі в суспільному житті, В. Куліка, який в своїх роботах висвітлює історію молодіжного руху в Україні з часів ХІХ ст. і до сучасності. У Ю. Галабурди в роботі «Молодіжний недержавний сектор у контексті становлення громадянського суспільства в Україні» надається статистичний матеріал з приводу основних напрямків діяльності молодіжних громадських організацій в Україні.

Об'єкт дослідження – молодіжні громадські організації.

Предмет дослідження – соціальна активність молодіжних громадських організацій.

Метою дослідження є вивчення соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Основні завдання дослідження:

- Дослідити стан наукової розробки проблеми соціальної активності молодіжних громадських організацій;
- уточнити основні поняття дослідження: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «соціальна активність», «молодіжні громадські організації», «молодь»;
- обґрунтувати принципи та методи дослідження соціальної активності молодіжних громадських організацій;

- розглянути соціальну активність молоді як об'єкт соціальної роботи;
- розглянути сутність та основні характеристики соціальної активності молодіжних громадських організацій;
- визначити організаційно-правові основи діяльності молодіжних громадських організацій;
- проаналізувати сучасний стан соціальної активності молодіжних громадських організацій в Запорізькій області;
- визначити детермінанти розвитку соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Гіпотеза: Підвищення соціальної активності молодіжних громадських організацій є основою формування громадянської свідомості молоді та актуалізації механізмів соціальної мобілізації, як інструменту вирішення соціальних проблем розвитку.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Стан наукової розробки проблеми соціальної активності молодіжних громадських організацій

Проблематика вивчення «молодіжних громадських організацій» («неурядові» або «недержавні організації», «організації третього сектору») є предметом дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. Варто виділити дослідження Г. Доманські, Е. Реверса, Дж. Лавілла, Ш. Фелдмана, Дж. Фішера. Серед вітчизняних учених проблематика молодіжних організацій найповніше проаналізована у М. Головатого, В. Головенько, Т. Голубоцької, О. Корнієвського, В. Куліка, В. Онишук, М. Саппа, В. Бебика, В. Якушика та інших.

Відомий американський дослідник громадських організацій Дж. Фішер назвав громадські організації незалежним сектором. У його роботах наголошується на ключовій ролі громадських організацій у формуванні взаємозв'язків між державою та народом.

Представники вітчизняної науки пропонують розглядати участь у молодіжному русі, по-перше, як одну з рухливих і надзвичайно мінливих форм соціальної активності молоді, її соціально-політичних громадських ініціатив; по-друге, як один із засобів участі молоді в суспільних процесах через колективні (як організовані, так і неструктуровані) форми прояву її самодіяльності на засадах спільних інтересів; у вужчому розумінні – як систему молодіжних громадських об'єднань [36, с. 15-21].

Слова сучасного вітчизняного дослідника громадських об'єднань К. Захаренка як найкраще відображають особливості сучасного стану молодіжних організацій в Україні. На думку вченого, функціонування

молодіжних організацій – це ніщо інше, як наслідок недоопрацювань держави в площині задоволення суспільних потреб молоді. Автор, аналізує «потужну» законодавчу підтримку існуючих сьогодні молодіжних організацій, влучно зазначає, що перевага молодіжних організацій полягає в тому, що вони вирішують суспільні проблеми дешевше і значно краще за допомогою волонтерів. Окрім того, молодіжні організації краще знають місцеві потреби, задовольняючи їх через залучення активних місцевих громадян до їх вирішення [27, с. 32-33].

Український дослідник В. Головенько порівнює молодіжну громадянську активність із своєрідною політичною системою, головне завдання якої – визначення та реалізація молодіжної політики суспільства. У свою чергу, ця система включає ряд підсистем, основними з яких є організаційно-інституційна, регулятивна та інформаційна [18, 18-22].

Тривалий час молодіжну активність досліджували лише в її організаційній формі, полишаючи поза предметом вивчення неформального руху молоді, що є набагато потужнішим і впливовішим. Але все більше вчених відходять від цього формалістського підходу і намагаються ширше охопити явище [3, с. 65-68].

Досліджуючи основні тенденції розвитку молодіжного руху в Україні, В. Головенько звернув увагу на комсомол молодіжних об'єднань, що почали виникати в другій половині 80-х рр. ХХ ст., та провів систематизований аналіз чисельності молодіжних організацій, їхнього статусу та особливостей діяльності. Перебудова з її гласністю та децентровими процесами сприяла появі неформального молодіжного руху, що розпочався у лавах ЛКСМУ у формі молодіжних політичних клубів [17, с. 57-60].

Українські молодіжні громадські організації характеризуються різними політичними уподобаннями та напрямками діяльності.

Так, у праці українського вченого Ю. Галабурди «Молодіжний недержавний сектор у контексті становлення громадянського суспільства в Україні» надається статистичний матеріал з приводу основних напрямків

діяльності молодіжних громадських організацій в Україні. Досліджується історія становлення недержавного сектора в Україні, що тісно пов'язана з громадськими рухами та молодіжними організаціями, що виникали в різні часи та в різних державах [10, с. 14-17].

Особливий інтерес з цього питання викликає фундаментальна праця В. Куліка «Молода Україна: сучасний молодіжний рух та неформальна ініціатива». Ця робота висвітлює історію молодіжного руху в Україні, починаючи з часів появи молодіжних об'єднань у ХІХ столітті і до сучасності. Автори розкривають різні напрямки молодіжної активності: від політичних об'єднань до неформальних угруповань [43, с. 254-258].

За оцінками ряду вітчизняних дослідників О. Г. Слуцького, В. В. Журавльова, громадські молодіжні об'єднання володіють потужною соціалізуючою функцією, надаючи сильний вплив на формування ціннісних орієнтацій, а також світогляд молоді, оскільки «...молодіжні об'єднання являють собою одночасно як ціннісні спільності, засновані на світогляді і певному відношенні до реальності, так і носіїв різних послуг особистого та суспільного характеру, послуг з управління, організації середовища проживання, виховання, освіти та ін» [60, с. 77-80].

І. Гузенко, яка зазначає: «Маючи глибокі історичні корені, державна молодіжна політика в Україні пройшла шлях від свого зародження через період пошуків до цілком окресленого й визначеного явища у суспільному житті країни... можна стверджувати, що в її становленні виразно проявляються тенденції демократизації і гуманізації суспільних відносин, прагнення держави узгодити інтереси різних верств і груп населення, суспільних інституцій і територіальних утворень» [20].

Таке бачення дослідниці змушує зробити відповідні висновки для молодіжних організацій, які покликанні спрямовувати свою діяльність, в першу чергу, на реалізацію інтересів різних верств населення, що є безперечно важливою складовою політичних та державотворчих процесів країни.

Важливу роль у розумінні і поясненні особливостей об'єднання людей в

соціальні групи (як і об'єднання молоді в суспільні організації) грає соціологічна концепція психічної взаємодії П. А. Сорокіна [62, с. 49-50].

Аналізуючи особливості формування соціальних об'єднань, важливо зрозуміти, на яких спільних інтересах людей будується це об'єднання, і якщо спільних інтересів немає, то немає і об'єднання.

Сорокін підкреслює ще й важливу роль стимулювання соціальної активності особистості, відзначаючи, що цільові та утилітарні міркування людини здатні так чи інакше впливати на поведінку індивіда, тобто на поведінку людини впливають уявлення тих вигод чи невиконань (які б вони конкретно не були), які він пов'язує з тими чи іншими вчинками в якості наслідків цих вчинків [62, с. 54-56].

Однією з найбільш поширених у вітчизняних дослідженнях молодіжного руху в 70-80-х р.р. ХХ ст. точок зору була така, що «молодіжний рух є форма соціальної активності молоді» [34, с. 134].

Даний підхід в значній мірі відображає сутність і роль громадських молодіжних об'єднань в соціальному становленні та соціальному розвитку молоді.

На думку вітчизняних вчених у галузі соціології молоді А. І. Ковальнової і В. А. Лукова, сутнісні підстави соціальної активності молоді та молодіжного руху однопорядкові, те й інше сходять до сутності більш високого порядку – соціальним потребам та інтересам як основу соціальної діяльності і соціальних рухів [34, с. 145].

Отже, соціальна активність молоді і її найбільш яскраво виражена форма – участь у діяльності громадських молодіжних об'єднань і організацій, виступає її інтересом і соціальною потребою.

Молодіжні громадські організації впливають на соціалізацію особистості прямо і опосередковано, а саме як на членів самої молодіжної громадської організації, так і на тих, з ким організація пов'язана або співпрацює. Це можуть бути навчальні заклади, дитячі та молодіжні організації чи інші партнери. На цьому акцентують багато вчених.

Так, Ю. Поліщук зазначає, що саме в процесі взаємодії з різними соціальними інститутами у особистості накопичуються відповідні знання і досвід соціально схвалюваної поведінки [50, с. 234].

Д. А. Сердалієва вважає, що молодіжні організації служать одним з ефективних інструментів виховання і соціального контролю молодого покоління [57, с. 3].

Це свідчить про значущої ролі молодіжних об'єднань як агента соціалізації, їх становленні як соціального інституту.

С. П. Іваненков та А. Ж. Кусжанова відзначають, що особистісне становлення індивіда і його успішна інтеграція в суспільство супроводжуються процесом його самоідентифікації, формування його соціальної ідентичності [30, с. 45].

Зазначимо, що громадські молодіжні об'єднання та організації мають можливості для формування в молоді якості особистої самототожності, відчуття єдності і нерозривності зі своїм соціальним оточенням. Це допоможе молодим людям успішніше освоювати соціальні статуси і ролі, засвоювати і відтворювати цінності і норми, формувати їх соціальну активність, більш успішно включатися в суспільне відтворення і соціальний розвиток.

Аналізуючи специфіку молодіжного руху як соціального феномена, В. А. Луков зазначає, що в сучасних комунікативних умовах цілком доказово можна стверджувати, що самореалізація, самоствердження, самовизначення, самовиховання молодої людини відбувається, найчастіше, в рамках молодіжних спільнот, у спільній діяльності молодих людей з реалізації своїх соціальних інтересів [47, с. 234].

Звідси витікає, що у молоді основні її вказані вище особистісні характеристики, в тому числі і її соціальна активність, будуть розвиватися тільки в разі усвідомлення молоддю своєї причетності до групи, суспільству. Саме це усвідомлення і має формувати громадські молодіжні об'єднання та організації.

Отже, соціальна активність молоді розуміється як результат її включення в діяльність громадських об'єднань та організацій, що виступають як «соціальним посередником» між соціальним розвитком молоді та діяльністю молоді, спрямованої на соціальний розвиток суспільства.

Так А. І. Ковальов і В. А. Луков розглядають молодіжні громадські об'єднання як фактор розвитку соціальної активності молоді.

С. П. Іваненко та А. Ж. Кусжанова розглядають прямий вплив соціальної активності молоді на розвиток громадського молодіжного руху, розвиток суспільства (тобто чим вище рівень соціальної активності молоді, тим більше вона включається в громадську діяльність, тим більше розвивається суспільство).

А. П. Сорокін у своїй соціологічній концепції психічної взаємодії акцентував увагу на інтересах, якщо немає спільних інтересів, то і немає об'єднання. Оцінюючи сучасні тенденції формування та існування громадських молодіжних об'єднань, слід зазначити, що саме відсутність єдиних інтересів і свідчить про слабкість і нечисленність сучасних громадських молодіжних об'єднань і організацій, локальності та обмеженості їх діяльності, слабкості впливу на молодь та соціальні процеси.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «соціальна активність», «молодіжні громадські організації», «молодь»

Проблема соціальної активності молодих людей є досить неоднозначною і непростою, як і сам зміст поняття соціальної активності. У сучасних умовах істотно змінюються уявлення про цілі прояви соціальної активності молоді.

Зокрема, В. Т. Лісовський визначає поняття соціальної активності особистості як свідому, добровільну, ініціативно-творчу діяльність, спрямовану на прогресивне перетворення довкілля та самої особистості.

Соціальна активність – це можливість самореалізації, саморозвитку в тих напрямках, які викликають максимальну особистісну і професійну, зацікавленість [68, с. 209].

Соціальна активність – здатність людини робити суспільно значимі перетворення у світі на основі привласнення багатств матеріальної і духовної культури, що проявляється в творчості, вольових актах, спілкуванні, поведінці [23, с. 308].

У філософському словнику під редакцією І. Т. Фролова соціальна активність – це поняття, що відображає функціонування індивіда в суспільстві і пов'язана, з пізнанням, цілепокладанням і перетворенням дійсності, обумовлена діяльною природою людини, протиріччям між умовами існування і об'єктивними потребами особистості і спрямована на ліквідацію невідповідності між потребами і умовами буття людини [64, с. 444-445].

У філософських, соціологічних, педагогічних дослідженнях, соціальна та громадська активність виступають як синоніми. Під громадською активністю В. Ф. Бехтерев розуміє якість особистості, що виявляється у свідомості необхідності суспільно значимої діяльності і в готовності до цієї діяльності, в умінні діяти на загальну користь безкорисливо [7, с. 12].

На думку К. А. Абульхановой-Славської, громадська активність особистості виявляється в її ставленні до діяльності і полягає у здатності висувати нові суспільні завдання і справи, брати на себе відповідальність за їх вирішення [1, с. 39].

В. І. Овчинников відзначає, що в основі соціальної активності лежать потреби особистості, а всі інші категорії, що розкривають зміст та механізми її формування (інтереси, цілі, установки, орієнтації, стимули, мотиви і т.д.), так чи інакше виходять з потреб і висловлюють їх [51, с. 39].

На думку Е. А. Якуби, соціальна активність висловлює рівень реалізації функціональних особливостей соціального спілкування, рівень загальної соціальності особистості, її внутрішні потреби, рівень прийняття цінностей

суспільства. Вона являє собою єдність соціально-загального, особливого та індивідуального, єдність об'єктивного і суб'єктивного [63, с. 6].

Соціальна активність – тип активності. В. І. Кремянський, наслідуючи класифікацію форм руху, виділяє наступні типи активності : фізичну, хімічну, біологічну, соціальну (а в ній психічну). Він відмічає, що підвищення рівня організації матерії пов'язано із зростанням активності. Соціальна активність відповідає вищому ступеню організації матерії – соціальної, де діють наділені свідомістю люди, увібравши в себе основні властивості попередніх східців розвитку (здатність стихійно впливати на середовище, змінювати її і змінюватися в ході цієї взаємодії); ця активність змінює свої властивості (вибірковість поведінки, довільність або цілеспрямованість, надситуативність, цілеспрямована зміна довкілля) [39, с. 56].

Отже прояв соціальної активності є результатом об'єднання молоді в рухи, організації.

Так, А. Л. Ареф'єв зазначав, що у збірному значенні молодіжний рух є масова форма прояву соціальної активності молоді, спрямована на зміну (або збереження і зміцнення) системи існуючих суспільних відносин [4, с. 124].

Аналіз терміна «молодіжна громадська організація» потрібно починати з трактування загальнішого терміна «громадська організація», оскільки молодіжні організації мають усі властивості громадської організації.

Визначення громадських організацій запропонував західний науковець Д. Льюїс. На його думку, громадські організації – це частина громадянського суспільства, що починає формуватись у багатьох країнах і слугує протиположністю до держави та ринку [42, с. 46].

Виходячи зі змісту Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», поняття «молодіжні громадські організації» визначено таким чином: «Молодіжні громадські організації – це об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів» [25, с. 10].

Молодіжні громадські організації переважно виникають як наслідок об'єднання певної неформальної групи людей з одними ідеями та бажанням, щоб досягнути поставлених ними цілей та завдань. Далі ця група формалізується (zareєструвавшись в Державному реєстрі) та відбувається статутне оформлення задекларованої мети.

Може бути й інший сценарій створення молодіжної громадської організації. Власне це створення може бути ініційоване як державою, так і політичними партіями. У цьому випадку вже під конкретну мету та цілі відбувається пошук членів – молодих громадян, котрі симпатизують цим цілям та ідеям. Наступним кроком є також, як і в першому варіанті, реєстрація молодіжної громадської організації. За допомогою організації молоді громадяни можуть повніше реалізувати свої потреби, інтереси та бажання, а також сформуватись і реалізуватись як особистості.

Визначення терміна: «молодіжні громадські організації» має певні розбіжності у працях різних учених.

Зокрема, український дослідник у сфері молодіжних організацій М. Головатий пропонує таке визначення терміна «молодіжна громадська організація» – це об'єднання молодих людей, створене для задоволення власних потреб у спілкуванні з однодумцями, а також для успішної реалізації своїх інтересів в усіх сферах життєдіяльності. Завдяки цим організаціям регулюються стосунки молоді з державою та створюються найсприятливіші умови для розвитку молодої людини [11, с. 12-13].

В. Головенько описує молодіжні громадські організації як «важливий чинник залучення молоді до участі в суспільному житті. Ці організації допомагають молодим людям вирішувати їхні проблеми, дають змогу виявляти ініціативу, діяти відповідно до власних потреб та інтересів. Вони є середовищем спілкування і взаємодії, своєрідним «суспільством у суспільстві», у якому, крім загальноприйнятих правил поведінки, діють свої норми і закони. Саме через ці організації молоді люди стають активними громадськими

діячами, здатними розкрити свій потенціал і здібності як у власних, так і в загальнодержавних інтересах» [16, с. 127].

На думку О. Бень, поняття молодіжних громадських організацій є багатовимірним, а тому його можна розглядати з різних поглядів:

1) молодіжні громадські організації – це соціальна спільнота, сформована на добровільних засадах молодими людьми, які мають спільні чи подібні інтереси і спільно діють для досягнення певної мети;

2) молодіжні громадські організації – це об'єднання молодих людей, сформоване для досягнення певної мети чи задоволення певної потреби, яке має власну історію, сформувало свою структуру та систему норм і правил, пройшло процеси легітимації та легалізації, а також є невід'ємною (проте незалежною) частиною усього суспільства;

3) молодіжні громадські організації – це один з інститутів громадянського суспільства, який відповідає за формування такого суспільства, виконуючи функцію посередника між державою і громадськістю [6, с. 343].

Дослідники О. Корнієвський та В. Якушик дали інше визначення терміна «молодіжна громадська організація», яке є доволі точним, проте переобтяжене філософським змістом. Отже, «молодіжна громадська організація» – це певні молодіжні суспільні сили, які:

а) у тому чи іншому ступені усвідомлюють свою специфічність, особливість своїх власних інтересів і свого місця і ролі у суспільстві;

б) здійснюють певну суспільно значущу діяльність, яка направлена на реалізацію їхніх інтересів;

в) мають чіткі внутрішні структури [37, с. 11].

Отже, проаналізувавши та синтезувавши визначені поняття, можна зробити висновок, що «молодіжні громадські організації» – це добровільне об'єднання молодих громадян, створеним для виконання поставлених завдань та досягнення визначених цілей, характеризуються спільними чи подібними інтересами своїх членів і виконує функції посередника між державою та молоддю.

До числа професій, що виникли і розвиваються на основі замовлення суспільства щодо створення сталої системи соціальної допомоги суспільству належить соціальна робота. Під створенням і формуванням мети, принципів, підходів, методів та технологій соціальної роботи лежить давня історія, яка ґрунтується на поступовому розвитку та його удосконаленні уявлень суспільства та індивідів про зміст, структуру і особливості людинознавчої діяльності.

«Соціальна робота як наука – сфера діяльності особистості, функція якої – вироблення і теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність; це одна з форм суспільної свідомості, що включає як діяльність з отримання нового знання, так і її результат – суму знань, які лежать в основі наукової картини світу; висвітлення окремих галузей наукового знання, що стосуються системи соціального захисту населення і підтримки особистості у складній життєвій ситуації. Безпосередня мета науки – опис, пояснення і передбачення процесів і явищ соціальної дійсності, які становлять предмет її вивчення на основі законів, які вона відкриває» [12, с.6].

При формулюванні визначень пов'язаних із соціальною роботою як наукою, теорією, практичною діяльністю враховуються такі аспекти, як відповідальність за соціальні проблеми суспільства; нестабільний характер суспільства; виховання відповідної соціальної позиції щодо ближнього; прикладна теорія християнства; особливості демократії. Визначення цілі соціальної роботи залежить від соціального регулювання в суспільстві, інтеграції у суспільстві окремої людини, відновлення соціальної значимості маргінальних, непривілейованих прошарків населення, виявлення християнських принципів, гармонії взаємовідносин у суспільстві, запоруки спокою суспільства, прагматичних навичок демократії [12, с.7].

«Соціальна робота – специфічна форма державної та недержавної взаємодії на людей з метою забезпечення культурного, соціального та матеріального рівня їх життя, надання індивідуальної допомоги людині, сім'ї або групі людей» [13, с.40].

За М. Лукашевичем та Т.Семигіною, «соціальна робота – це наука про закономірності та принципи функціонування й розвитку конкретних соціальних процесів, явищ, відносин, їх динаміку під цілеспрямованим впливом організаційних, психолого-педагогічних та управлінських чинників у захисті громадянських прав і свобод особи в суспільстві» [14, с.13].

«Соціальна робота – галузь наукових знань і професійна діяльність, спрямована на підтримку і надання кваліфікованої допомоги будь-якій людині, групі людей, громаді, що розширює або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному виключенню» [15, с.115].

Основою роботи соціального працівника з клієнтом є технології. Для кожної категорії населення з якими працює спеціаліст соціальної роботи існують свої технології.

Соціальні технології – це сукупність способів професійного впливу на соціальний об'єкт із метою його поліпшення, забезпечення оптимізації функціонування при можливому тиражуванні певної системи впливу. Соціальні технології в соціальній роботі – певні соціальні інститути суспільства, які забезпечують необхідний рівень соціального, економічного достатку і добробуту громадян. До них доцільно віднести соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальну опіку і піклування [16, с.143].

Технологія соціальної роботи як вид професійної діяльності – це сукупність способів дій, спрямованих на відновлення, збереження чи поліпшення соціального функціонування об'єкта, а також на попередження негативних соціальних процесів, при можливому повторенні (тиражуванні) певної системи дій [17, с.144].

«За допомогою соціальних технологій (інформаційних, навчальних, впроваджувальних, політичних, управлінських) можна своєчасно вирішити соціальні конфлікти, зняти соціальну напругу, запобігти катастрофам, заблокувати ризиковані ситуації, прийняти оптимальні управлінські рішення і виконати їх» [18, с.138]. Вони можуть бути розглянуті як сукупність операцій,

процедур соціального впливу на шляху одержання оптимального результату (зміцнення соціальної організації, поліпшення умов життя людей, запобігання конфліктам тощо).

«Соціальна технологія – найважливіший елемент механізму керування. Вона характеризується як сукупність методів вирішення тієї чи іншої соціальної проблеми» [19, с.85].

«Фахівець із соціальної роботи – працівник соціальної служби з високим загальнокультурним, інтелектуальним і етичним потенціалом, професійною підготовкою і необхідними професійними якостями, що дозволяють ефективно виконувати професійні функції. Фахівець соціальної роботи вивчає соціально-економічні і соціально-психологічні умови життя соціальних груп, прошарків, сім'ї і окремої людини і застосовує адекватні методи соціального захисту, підтримки, реабілітації і інших видів соціальної роботи, а також різні соціальні технології» [15, с.117].

Особливої уваги заслуговує поняття «молодь». Одне з перших визначень поняття «молодь» було надано в 1968 році соціологом В. Т. Лісовським: «Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в певному віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні та інші соціальні функції. Залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатися від 16 до 35 років» [54, с. 41].

Наступне визначення поняття молодь було надано соціологом І.С.Коном: «молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тим чи іншим складом соціально-психологічних властивостей» [22, с. 51].

Уваги заслуговує й інше визначення поняття «молодь», запропоноване дослідницею В. І. Добриніною. Вона розглядає молодь з точки зору соціально-психологічного підходу, і зазначає, що до тлумачення цього поняття варто підходити з урахуванням психофізичних, економічних та соціальних критеріїв. Виходячи із зазначених критеріїв, дослідниця під молоддю розуміє найбільш динамічну частину суспільства, яка проходить стадію формування організму й

психіки, належить до відповідної вікової групи, яка перебуває на стадії фізичного та духовного становлення.

Поняття «молодь» є юридично закріпленим на державному рівні, однак і тут є певні розбіжності, які стосуються вікових меж тривалості молодості.

Згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» статті 1 [40], «молодь, молоді громадяни» – громадяни України віком від 14 до 35 років. Нижче в цій же статті, надається визначення поняття неповнолітній, де зазначається, що це громадянин віком до 18 років. Звідси виходить, що поняття «молодь» є неоднорідним і включає в себе два поняття: неповнолітній – особа у віці від 14 до 18 років, та дитина – особа у віці до 18 років. У Сімейному кодексі України, а саме у статті 6 закріплено, що «...малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років» [46].

Поняття молоді можна також розглянути, виходячи з критерію цивільної дієздатності. Так, згідно Цивільного кодексу України, а саме статей 32, 34, 35, з 14 до 18 років особа є неповнолітньою та наділена неповною цивільною дієздатністю. Повну цивільну дієздатність особа здобуває після досягнення нею 18 років, тобто повноліття. Однак, слід зазначити, що відповідно до статей 34 та 35 повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини [71].

Згідно останніх досліджень, всесвітня організація охорони здоров'я офіційно подовжила молодість. Тепер, згідно нової класифікації, молодими будуть вважатися люди до досягнення 44 років [5].

Отже, ми розглянули основні підходи до понять «соціальна активність», «молодіжні громадські організації» та «молодь». Поняття «соціальна активність» вивчали такі вчені як: В. Т. Лісовський, І. Т. Фролов, В. Ф. Бехтерєв, К. А. Абульханова-Славська, Е. А. Якуба, В. І. Кремянський та інші. У даному визначенні підкреслюється суттєва роль соціальної активності в

особистісному розвитку та становленні людини, її суспільна значущість, творчий зміст і діяльнісний характер.

Щодо поняття «молодіжні громадські організації» то його вивченням займалися: А. Л. Ареф'єв, В. Головенько, О. Бень та ін. Серед західних вчених: Дж. Фішер, Д. Льюїс та інші. Також визначення поняття зазначено у Законодавстві України яке складається з Конституції України, Закону України «Про об'єднання громадян», Закону «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Отже, молодіжні громадські організації – це об'єднання молодих людей з певною метою для досягнення поставлених ними цілей і завдань на благо суспільству.

1.3. Принципи та методи дослідження соціальної активності молодіжних громадських організацій

Кожна наука, виділяючи для себе особливу область дослідження – свій предмет, виробляє і свій специфічний спосіб його пізнання – свій метод, який можна визначити як спосіб побудови і обґрунтування знання, сукупність прийомів, процедур та операцій емпіричного і теоретичного пізнання соціальної реальності. Вірна картина досліджуваного явища може бути отримана лише при правильному методі пізнання.

Метод (від грец. *methods* – «Шлях до чого-небудь») – це свого роду компас, орієнтуючись по якому, дослідник осягає сутність предмета [22, с. 15.].

Добір конкретних способів дослідження визначається методологією наукового пізнання. Методологія наукового пізнання дійсності є вченням про принципи побудови, форми і способи науково-пізнавальної діяльності. Вона визначає принциповий підхід до вивчення явищ у житті і є центральним питанням розвитку кожної науки.

Досліджуючи таке багатогранне явище, як молодіжна громадська активність, слід використовувати весь теоретико-методологічний арсенал:

історичний, структурно-функціональний, системний, діяльнісний, та інституціональний.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування, розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей. При цьому історія досліджуваного об'єкта відтворюється в усій її багатогранності, з урахуванням усіх відхилень і випадковостей.

Отже, цей метод дає змогу отримати знання про емпіричну історію об'єкта, його розвиток. Перед тим, як вивчати сучасний стан, необхідно дослідити генезис і розвиток певної науки або сфери практичної діяльності.

Особлива увага приділяється вивченню історичного досвіду, аналізу та оцінюванню ретроспективних подій, фактів, попередніх теорій у контексті їх виникнення, становлення та розвитку.

На ґрунті принципів даного методу в роботі здійснено аналіз досліджень соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Структурно-функціональний аналіз – один з найважливіших дослідницьких підходів до вивчення соціальних явищ. Тут суспільство виступає як цілісна система, що вивчається з боку базових структур. Структурно-функціональний підхід можна визначити як дослідницький прийом, що полягає в розділенні об'єкта на складові, вивченні зв'язків між ними й визначенні місця і ролі всіх складових у функціонуванні об'єкта як цілого, за збереження ним своєї цілісності у взаємодії із зовнішнім середовищем [65, с. 67].

Структурно-функціональний підхід дав можливість визначити місце молодіжних громадських організацій у структурі громадянського суспільства та їх роль в процесі реалізації інтересів молоді та соціалізації індивідів.

Системний метод являє собою один із головних напрямків методології спеціального наукового пізнання та соціальної практики, мета і завдання якого полягають у дослідженнях певних об'єктів як складних систем. Системний підхід сприяє формуванню відповідного адекватного формулювання суті

досліджуваних проблем у конкретних науках і вибору ефективних шляхів їх вирішення.

Методологічна специфіка системного підходу полягає в тому, що метою дослідження є вивчення закономірностей і механізмів утворення складного об'єкта з певних складових. При цьому особлива увага звертається на різноманіття внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи, на процес або процедуру об'єднання основних понять у єдину теоретичну картину, що дає змогу виявити сутність цілісності системи.

Системний підхід до вивчення молодіжних громадських організацій передбачає не тільки виділення і опис їх істотних властивостей, але і характеристику стійких зв'язків – структури.

Діяльнісний підхід – це методологічний принцип, основою якого є категорія предметної діяльності молоді. Діяльність – форма активності, що характеризує здатність людини чи пов'язаних з нею систем бути причиною змін у бутті. Діяльність людини може розглядатися в загальному значенні цього слова – як динамічна система взаємодії людини із зовнішнім середовищем, а також у вузькому, конкретному – як специфічна професійна, наукова, навчальна форма активності людини, у якій вона досягає свідомо поставлених цілей, що формуються внаслідок виникнення певних потреб.

Сутність діяльнісного підходу полягає у тому, що молода людина постає як зрілий, відповідальний, соціально-активний індивід, який своєю діяльністю, власне, і повинен здійснювати перетворення суспільства.

Оскільки саме діяльність людей створює всі феномени соціального, суспільство в цілому та його окремі структури, оскільки саме в діяльності, міжособистісній взаємодії проявляються закономірності суспільного розвитку, виявляючи їх, соціологи завжди звертаються до аналізу діяльності тих чи інших соціальних груп та особистості. При цьому вони досліджують внутрішні та зовнішні детермінанти цієї діяльності, тобто суб'єктивні та об'єктивні фактори, що її зумовлюють.

Серед внутрішніх детермінант людської діяльності перш за все аналізуються такі, як потреби, інтереси, цінності, ціннісні орієнтації, мотиви, установки, життєві позиції особистості чи соціальної групи тощо.

Серед зовнішніх детермінант діяльності людей необхідно досліджувати вплив на неї тих чи інших соціальних інститутів (сім'ї, держави, права, релігії, освіти тощо), санкції яких можуть як спонукати людину (чи соціальну групу) до певної діяльності, так і перешкоджати їй [61, с. 38-39].

Завдяки діяльнісному підходу формування соціальної активності відбувається за допомогою залучення особистості в види діяльності, що задовольняють її потреби в самореалізації.

Інституціональний підхід доцільно трактувати як методологію наукового пізнання та практичної діяльності, яка розглядає механізми взаємодії та зв'язки суб'єктів суспільних відносин, оцінює їх поведінку у виконанні норм (формальних і неформальних) і дає оцінку ефективності структур (інститутів).

Інституційний підхід передбачає, що особистісне становлення індивіда і його успішна інтеграція в суспільство супроводжуються процесом його самоідентифікації, формування його соціальної ідентичності. Громадські молодіжні об'єднання та організації мають можливості для формування у молоді якості особистої самототожності, відчуття єдності і нерозривності зі своїм соціальним оточенням.

Таким чином, аналіз різних теоретико-методологічних підходів до розуміння соціальної активності молоді свідчить про істотну роль в її формуванні та розвитку громадських молодіжних об'єднань і організацій. Участь молоді в діяльності різних громадських структур виступає, з одного боку, показником її соціальної активності, а з іншого – показником зрілості громадянського суспільства.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

2.1. Соціальна активність молоді як об'єкт соціальної роботи

Особистість є сукупністю соціальних властивостей, яка має цілісність та характеризується структурою. До її елементів входить:

- входження особистості до соціального середовища (ролі, статус);
- спрямованість особистості як її домінуюче соціально налаштоване ставлення до соціальної дійсності, що знаходиться в оточенні людини;
- активність особистості та її здатність до самоуправління власної поведінки, контроль свого життя [30, с.204].

Одна з найбільш поширених форм активності людини виступає її соціальна активність, тобто спосіб розвитку і взагалі існування особистості як суб'єкта суспільного життя, створений на її несвідомому і свідомому прагненні до формування власних якостей (установок, ціннісних орієнтацій, здібностей) і змін соціальних умов. Передумовою свідомої соціальної активності постає усвідомлений особистістю вибір можливостей своєї участі в суспільному житті.

Соціальна активність є вихідною соціальною якістю, що визначає якісні особливості свідомості особистості, діяльності і становища молодої людини відображає стале, ціннісне та активне ставлення до соціуму, проблем його розвитку [23, с.20].

В соціальній сфері основне завдання соціальної роботи є відновлення та активізація зв'язків людини з суспільством та їх спільностями різних рівнів. Призначення соціальної сфери – соціалізація людини, забезпечення її життєдіяльності як суспільної істоти. До цього відноситься також активізація та розвиток соціальної активності молоді.

Специфічні функції молодої людини в суспільстві:

- відтворююча функція – полягає в збереженні та відтворенні на більш високому рівні всієї системи суспільних відносин;
- трансляційна функція – це передача наступним поколінням досвіду, знань, цінностей і традицій;
- інноваційна функція – полягає у творчому розвитку, вдосконаленні всього, що було створено попереднім поколінням [31, с.98].

Соціальна робота з молоддю має достатньо давню історію і ґрунтується на базових напрямках і підходах соціалізації особистості, які сформувались на основі теорій соціальної педагогіки. Соціальні зміни в країні, криза в економіці і перетворення у суспільному житті спричинили необхідність появи нових сучасних соціальних інститутів, уповноважених реалізувати соціальний захист молодих людей, новітніх підходів і напрямків у соціальній роботі з молоддю, які відповідають вимогам і потребам суспільства, соціальним запитам дівчат і юнаків.

Згідно з Законом України «Про соціальну роботу з молоддю», соціальна робота з дітьми та молоддю – це діяльність уповноважених органів, організацій, підприємств та установ незалежно від їх підпорядкування і форми власності та окремих громадян, яка спрямована на створення соціальних умов життєдіяльності, гармонійного та різнобічного розвитку дітей та молоді, захист їх конституційних прав, свобод і законних інтересів, задоволення культурних та духовних потреб [32].

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує втілення у життя державної молодіжної політики, є Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України, який має діяти спільно з іншими міністерствами та центральними органами влади та їхніми структурними підрозділами по роботі з молоддю, а також взаємодіяти з громадськими об'єднаннями та політичними партіями у сфері вирішення проблем молоді [12, с.320].

Соціальна робота з молоддю здійснюється відповідно до основних напрямів державної політики. Найголовнішими з них є:

- визначення правових положень соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- розробка та реалізація регіональних, галузевих та державних програм соціального становлення і соціальної підтримки дітей та молоді;
- задоволення потреб у добровільному виборі сфери діяльності, яка не заборонена законодавством, активної участі в культурологічній, спортивній, оздоровчій і творчій діяльності;
- надання соціальних послуг і консультування, психолого-педагогічної, інформаційної, соціально-медичної, правової та інших напрямів соціальної допомоги;
- здійснення соціального менеджменту в рамках організації діяльності громадських організацій, органів виконавчої влади, що спрямована на подолання проблем соціального плану;
- підтримка дитячих і молодіжних організацій, інших громадських об'єднань, фізичних осіб у реалізації ними особистих соціально значущих проектів і ініціатив;
- забезпечення дотримання соціальних нормативів і стандартів умов життєдіяльності, фізичного, морального та психологічного стану дітей та молоді;
- здійснення фінансового, кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного, інформаційного та інших видів забезпечення соціальної роботи;
- сприяння розвитку та підтримка діяльності волонтерського руху;
- встановлення та зміцнення зв'язків із соціальними службами для молоді інших країн, інтеграція в міжнародну систему молодіжної соціальної роботи [32].

Активізація молоді для вирішення проблем модернізації суспільства в Україні є однією з головних та соціально значущих, тому що молодь є вагомим частиною населення, від якої багато в чому залежить майбутнє нашої країни.

Від характеру, форм реалізації та спрямованості соціальної і політичної активності молоді багато в чому залежить баланс між одночасно постійним оновленням суспільства й збереженням стабільності [33, с.142].

Головна мета соціальної роботи з молоддю полягає у створенні умов позитивно налаштованої соціалізації особистості, що сприяє самореалізації та соціальної адаптації молодих людей в інтересах особистості й оточуючого суспільства. Соціальна робота визначає взаємодію двох пріоритетних аспектів діяльності держави: надання різних видів допомоги різним категоріям молоді і діяльність соціальних інституцій, спрямована на розкриття творчого потенціалу молоді, а також соціальна опіка.

Здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю покладається на:

- Державну соціальну службу для сім'ї, дітей та молоді;
- Обласні, Київський та міські, районні, міські, районні у містах, сільські та селищні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- спеціалізовані формування центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (служба роботи з ін'єкційними споживачами наркотиків, служба соціальної підтримки сімей, центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями, центр соціально-психологічної допомоги, мобільний пункт соціальної роботи в сільській та гірській місцевості, школа волонтерів, служба «Телефон довіри», студентська соціальна служба, інформаційно-ресурсний центр, дружня клініка для молоді, консультаційні пункти в закладах соціального спрямування та інші);
- Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді, що діє в структурі центрального органу виконавчої влади з питань сім'ї, дітей та молоді і підпорядковується йому;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді утворюються, реорганізуються і ліквідуються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, належать до сфери їх управління і

підпорядковуюються відповідно органу виконавчої влади чи виконавчому органу міської, сільської, селищної ради;

– Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді, що здійснює контроль і займається координацією діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Таким чином, одним із завдань соціальної роботи є підвищення соціальної активності. Визначається соціальна активність не тільки визначенням та прийняттям інтересів населення і певних спільнот, але й готовністю, вмінням втілювати в життя ці інтереси та соціально-активною діяльністю самостійного суб'єкта.

Важливими ознаками соціальної активності людини постає стале, сильне прагнення вплинути на соціальні процеси суспільства та дієва участь у корисних справах, прагнення змінити, перетворити або, навпаки, зміцнити, зберегти вже існуючий соціальний лад, його елементи та форми [34, с.206].

Соціальна активність характеризується як зовнішніми факторами, так і внутрішніми, а саме особистим розвитком. Молода людина цілком сама може знайти внутрішні сили та самостійно рухатись, висловлювати свою думку, мати активну громадську позицію, робити внесок у суспільство, в якому вона знаходиться. Особистий розвиток залежить від мотивації, як зовнішньої так і внутрішньої, тому важливо пробуджувати свою соціальну активність завдяки мотивації, наприклад, соціального працівника. Перемогою для молодою людини стане те, що вона сама згодом може стати прикладом для інших, мотивувати суспільство та відчувати свою значущість для нього.

Закономірно те, що життєві цінності і пріоритети в молодій людині мають властивість змінюватись з віком: для молодих людей у віці 14–19 років загальними життєвими пріоритетами є робота і освіта, для людей віком від 20 до 24 років – важлива робота, для молоді 24–34 років життєві пріоритети, у першу чергу, пов'язані з народженням дітей та їх подальшим вихованням. З віком понижується цінність пошуку партнера або одруження (найчастіше тому,

що молоді люди вже досягли цієї цілі) і підвищується значимість цілей, пов'язаних з зароблянням грошей, дітьми та своїм здоров'ям [33, с.26].

Соціальне становлення та розвиток молоді базуються на таких основних принципах:

- повага до прав людини і народів, загальнолюдських цінностей, культурних, історичних, національних особливостей України, її природи;
- безпосередня участь молодих людей у формуванні та реалізації молодіжних програм та політики, що стосуються населення країни взагалі та молоді зокрема;
- врахування потреб молоді, співвіднесення їх реалізації з економічними можливостями держави;
- доступність для кожного молодого громадянина соціальних послуг і рівність правових гарантій;
- відповідальність держави за умов, які створили для саморозвитку і самореалізації молоді;
- єдність зусиль держави, всіх верств суспільства, громадських і політичних організацій, підприємств, установ, організацій та громадян у справі соціального становлення та розвитку молоді.

Отже, соціальна активність молоді є об'єктом соціальної роботи. Виявлено, що соціальна активність підвищується через різну діяльність. Також існують різні технології соціальної роботи з молодими людьми.

2.1. Сутність та основні характеристики соціальної активності молодіжних громадських організацій

Розвиток українського суспільства багато в чому залежить від того, наскільки ефективно молодь реалізує свої права для захисту власних інтересів. Україна пройшла невеликий період суспільно-політичного життя, в якому молодь і молодіжні організації приймали досить активну роль.

Нині ці організації нерідко стають майданчиками прояву соціальної активності молоді. Діяльність молодіжних громадських організацій як одного з багатьох інститутів соціального впливу на особистість вирізняється певними ознаками. До таких ознак належить: наявність мети, структурованість, система цінностей, набір соціальних позицій та ролей тощо [46, с. 321-324]

Відповідно до чинного законодавства, держава повинна забезпечувати дотримання прав громадських об'єднань. Засновниками молодіжної громадської організації можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і досягли 14 років.

Особливий вплив має Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Відповідно до цього Закону, членами молодіжних громадських організацій можуть бути громадяни віком від 14 до 35 років, кількість осіб старшого віку у цих організаціях не може перевищувати 10 відсотків загальної кількості членів, а у складі виборних органів кількість осіб старшого віку не може перевищувати третини членів виборних органів [25, с. 10].

Аналізуючи діяльність молодіжних громадських організацій, необхідно підкреслити їхню надзвичайно вагомую роль у набутті молоддю самостійності, самовизначенні, самоствердженні, соціалізації. На цьому, зокрема, наголошує С. Харченко, який вважає їхню діяльність невід'ємною у різних сферах життя країни [26].

Громадські молодіжні об'єднання та організації формуються, перш за все, як інструмент для реалізації соціальних потреб та інтересів молоді. В організації виховується почуття єдності, почуття приналежності до соціальної групи, зміцнюються соціальні взаємодії між учасниками групи (об'єднання), молоді люди отримують соціальний та практичний досвід вирішення актуальних молодіжних проблем, у них формується почуття затребуваності суспільством, розвивається соціальна активність молоді, її соціальна зрілість [29, с. 173].

Порівнюючи молодіжні громадські об'єднання (МГО) з іншими громадськими організаціями, окрім суто вікових, дослідники підкреслюють такі характерні особливості МГО:

- 1) мотивація участі в молодіжному об'єднанні пов'язана, в першу чергу, з життєвими пошуками особистості;
- 2) у громадському об'єднанні молодій людині надається можливість освоїти нові соціальні ролі, стати суб'єктом права й громадської активності, набути досвід самостійної роботи й відповідальності за її результати;
- 3) опора на інтуїцію та ситуативність у діяльності, що викликано дефіцитом апробованих професійних «наробок», технологій і методів роботи;
- 4) молодь розглядається, з одного боку, як інноваційний потенціал і перетворююча сила, але, в той же час, зберігається традиційне сприйняття її в якості несамодостньої групи, що вимагає виховання й контролю [38, с. 34].

Отже, і класифікація МГО повинна мати певні відмінності, які витікають з характерних ознак цих організацій.

На характер функціонування молодіжних громадських організацій впливає кількісний склад. Їх поділяють на мало чисельні і багато чисельні.

За М. Ф. Головатим МГО розрізняють за особливостями членства (індивідуальне, колективне, змішане); ступенем структуризації (аморфне, чітко структуроване); рівнем демократичності (демократичні і недемократичні, чи авторитарні, автократичні); мірою відкритості (легальні, напівлегальні, нелегальні); основними сферами діяльності (політичні, культурологічні, освітні, господарські і т.п.); ставленням до соціально-економічних відносин у суспільстві (ультраліві, ліві, лівоцентристські, центристсьправоцентристські, ультраправі); ступенем впливу в суспільстві на молодь (дуже впливові, впливові, мало впливові, практично не маючи впливу); за ставленням до історичного розвитку даного суспільства, його політичної системи (прогресивні, консервативні, реакційні); за впливом на існуючі в суспільстві соціальні відносини (революційні, реформістські, консервативно-стабілізаційні, контрреволюційні) [14, с. 12-13]

До МГО також застосовують класифікацію, яка базується на функціях організацій. У науковій літературі використовують шість основних категорій. Їх «розшифровка» виглядає так:

1) мобілізація – її метою є залучення фінансових джерел та інших ресурсів для розв’язання якоїсь проблеми (МГО цього типу трапляються в Україні дуже рідко);

2) філантропія – організація, яка надає допомогу, перебуває на деякій соціальній відстані від того, хто цю допомогу отримує (наприклад волонтерські організації);

3) посередництво – надання послуг іншим організаціям, встановлення і підтримка зв’язків, а також представницькі функції (це переважно асоційовані структури та спілки молодіжних організацій);

4) соціальна солідарність – члени організації є водночас представниками цільової аудиторії, на яку спрямована діяльність (органи студентського самоврядування, об’єднання молодих інвалідів тощо);

5) зміна – метою діяльності є зміна певної ситуації, поведінки або ставлення інших до якоїсь проблеми (виховні, екологічні, громадсько-політичні організації);

б) творення – метою є висловлення свого «Я» в колі інших (об’єднання за інтересами, наприклад клуби інтелектуальних ігор. Ці структури найближчі до неформального молодіжного руху і частково походять з нього).

Намагалися дати типологізацію існуючим в Україні молодіжним об’єднанням О. Корнієвський, П. Мартин, А. Скрипник. В основу власних класифікацій молодіжних організацій у сучасній Україні вони поклали функції, які виконують ці об’єднання в суспільстві. В. Кулік, навпаки, запропонував типологізацію молодіжних об’єднань, критерієм якої є характер діяльності кожної окремої молодіжної організації [54, с. 123-125].

В. Кулік виділяє наступну класифікацію за характером діяльності:

1) молодіжні філії політичних партій;

2) громадсько-політичні організації молоді;

- 3) молодіжні релігійні організації;
- 4) молодіжні фахові об'єднання, організації за інтересами;
- 5) благодійні фонди для молоді та молодіжні благодійні фонди;
- 6) національні молодіжні організації;
- 7) студентський рух;
- 8) молодіжні партії [43, с. 321].

Розкриваючи характер функціонування молодіжних громадських організацій в Україні маємо звернути увагу на їх основні функції: організаційну, виховну, комунікативну та господарську.

1. Організаційна функція здебільшого пов'язана з навчанням вмінню жити в колективі, зв'язуючи свої інтереси з інтересами і потребами інших людей, всього колективу в цілому.

2. Виховна виявляється у тому, що в організації не нівелюються інтереси конкретної особистості, а поширюється вплив людей один на одного.

3. Комунікативна ж пов'язана з безпосереднім спілкуванням людей, які перебувають в одній організації.

4. Господарська функція передбачає участь молодіжних організацій у вирішенні як особистих так і народногосподарських завдань [14].

Що стосується напрямків діяльності, то МГО, розробляє і втілює різнопланові проекти, спрямовані на вирішення нагальних проблем (екологія, профілактика ВІЛ-захворювань, зайнятість молоді тощо):

- 1) представляє та захищає інтереси молоді у державних органах та різних об'єднаннях;
- 2) організовує і проводить теоретичні та науково-практичні конференції, навчання, соціальні адаптації, диспути, тематичні «круглі столи», інші подібні заходи;
- 3) організовує конкурси, фестивалі, інша безкоштовні культурно-масові заходи.

Враховуючи те, що діяльність молодіжних громадських організацій тісно пов'язана з усіма елементами суспільного життя, важливого значення набуває

підтримка і поширення інформації про діяльність таких організацій. Для МГО – важливе створення активної програми зв'язків з громадськістю, що посилює позитивне значення їх організаційної роботи. Особливо це буде корисливим для тих молодіжних організацій, яким на даний момент необхідні джерела фінансування.

Тому успішна діяльність МГО залежить від проінформованості суспільства й зацікавленості друкованих та електронних ЗМІ на національному, регіональному та місцевому рівнях [46, с. 39].

Підсумовуючи, можна зазначити, що молодіжні громадські організації як форма прояву соціальної активності молоді переживають разом з українською державою складний період суспільно-політичних та економічних трансформацій. Організований молодіжний рух в Україні розвивається, інституціонується і формує розвинену систему зі специфічною внутрішньою структурою та механізмами взаємодії із зовнішнім оточенням.

Спектр молодіжних громадських організацій є дуже різноманітним, тому типологія МГО має складний ієрархічний характер. Ураховуючи зазначене, є усі підстави характеризувати молодіжні громадські організації як інститути формування соціальної активності особистості.

2.3. Організаційно-правові основи діяльності молоді у галузі соціальної роботи

Сучасна молодь в більшості своїй не має надійних соціальних орієнтирів. Руйнування традиційних форм соціалізації, заснованої на соціальній зумовленості життєвого шляху, з одного боку, підвищило особисту відповідальність молодих людей за свою долю, поставивши їх перед необхідністю вибору, з іншого – виявило неготовність певної частини молоді включитися в нові суспільні відносини. Вибір життєвого шляху став визначатися не здібностями та інтересами молодої людини, а конкретними обставинами. На жаль, існуючі економічні і соціальні програми практично не

враховують специфічну соціальну позицію молодого покоління в процесі суспільного розвитку. В зв'язку з цим необхідно посилити увагу до соціальних проблем молоді, визначення коштів, форм, методів і критеріїв роботи з молодим поколінням.

Більшість сучасних держав приділяє серйозну увагу питанню соціалізації молоді та її органічної інтеграції в соціум. Від того, як держава піклується про молодих людей та їх моральне і професійне виховання, буде залежати майбутнє країни, її економічне процвітання і політичний авторитет. Головним інструментом в даному контексті виступає реалізована державою молодіжна політика.

Проблема пошуку оптимальних шляхів реалізації та організаційного забезпечення державної молодіжної політики в Україні сьогодні стоїть дуже гостро. З початку ХХІ ст. в відбувається складний процес формування та становлення нормативно-правової та інституційної бази державної молодіжної політики. Прийняті основні закони і підзаконні акти, які регулюють реалізацію молодіжної політики в країні. Вони ґрунтуються на принципах відповідальності держави за дотримання законних прав та інтересів молодих людей, а також пріоритетності державної підтримки духовного, соціального, фізичного і культурного розвитку молоді. Вибудована мережа державних владних структур, які реалізують молодіжну політику в країні.

Соціальна незахищеність, недолік уваги суспільства зумовлює цю соціальну групу як дестабілізуючу суспільну силу, а в цей же час на молоді лежить відповідальність за майбутнє країни, за творення в цьому світі. І державна політика повинна бути спрямована на використання творчого потенціалу молоді.

Дослідники називають молодіжною політикою особливий напрямок діяльності держави, політичних партій, громадських організацій та об'єднань, інших суб'єктів суспільних відносин, метою якого є вплив на соціалізацію та соціальний розвиток молоді, а через нього – на майбутній стан суспільства [9, с.5].

Державна молодіжна політика – це діяльність держави зі створення соціально-економічних, правових, організаційних умов і гарантій для соціального становлення та розвитку молодих громадян, як найповнішої реалізації творчого потенціалу молоді в інтересах суспільства [4, с. 81].

Об'єктами державної молодіжної політики є громадяни України у віці від 14 до 28 років, молоді сім'ї, а також молодіжні об'єднання.

До суб'єктів державної молодіжної політики відносяться державні органи та їх посадові особи, молодіжні об'єднання та асоціації, а також самі молоді громадяни. Державна молодіжна політика в Україні ґрунтується на наступних принципах [4, с. 86]:

- поєднання державних, громадських інтересів і прав особистості у формуванні та реалізації державної молодіжної політики;
- залучення молодих громадян до безпосередньої участі у формуванні та реалізації політики, програм для молоді та суспільства в цілому;
- забезпечення правової та соціальної захищеності молодих громадян, необхідної для поповнення обумовленого віком обмеження їх соціального статусу;
- надання молодому громадянину гарантованого державою мінімуму соціальних послуг з навчання, виховання, охорони здоров'я, професійної підготовки та працевлаштування, обсяг і якість яких повинні забезпечувати розвиток особистості і підготовку до самостійного життя;
- забезпечення пріоритету громадських ініціатив в порівнянні з відповідною діяльністю державних органів і установ при фінансуванні заходів і програм, що стосуються молоді.

Основними цілями державної молодіжної політики є:

- сприяння соціальному, культурному, духовному і фізичному розвитку молоді;
- недопущення дискримінації молодих громадян в силу вікових причин;
- створення умов для більш повної участі молоді в соціально-економічному, політичному і культурному житті суспільства;

- розширення можливостей молодшої людини у виборі свого життєвого шляху, досягненні особистого успіху;
- реалізація інноваційного потенціалу молоді в інтересах суспільного розвитку і розвитку самої молоді [4, с. 127].

Для досягнення поставлених цілей передбачається поетапний і активний вплив соціальної роботи в таких найважливіших напрямках:

- забезпечення дотримання прав молоді, забезпечення гарантій у сфері праці та зайнятості молоді;
- сприяння підприємницькій діяльності молоді;
- державна підтримка молодшої сім'ї;
- гарантоване надання соціальних послуг;
- підтримка талановитої молоді;
- формування умов, що сприяють фізичному і духовному розвитку молоді;
- підтримка діяльності молодіжних і дитячих об'єднань;
- сприяння міжнародним молодіжним обмінам.

Державна молодіжна політика в Україні щодо освіти, соціально-політичної, економічної галузі, розвитку духовного, культурного, фізичного потенціалу молоді та функціонування молодіжних організацій визначається законодавством України [9, с. 18]. Рішення виникаючих у молодіжній сфері соціальних проблем не може бути реалізоване без організації соціальної роботи, розгортання діяльності соціальних служб для неповнолітніх і молоді.

Соціальна робота серед молоді розглядається як забезпечення найбільш сприятливих соціально-економічних умов розвитку кожної молодшої людини, що сприяє соціальному становленню особистості, набуття нею всіх видів свобод і повноцінної участі індивідів у житті суспільства [15, с. 192].

Соціальна служба – це підприємство, установа, організація та інші юридичні особи різних форм власності, які здійснюють соціальне обслуговування, а також громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю з соціального обслуговування без утворення юридичної особи [56, с.

90]. Соціальні служби для молоді здійснюють свою діяльність по більш ніж 20 напрямках. Найбільш поширеною технологією, яка використовується соціальними службами, стало психолого-педагогічне консультування підлітків та молоді:

- надають екстрену психологічну допомогу по телефону;
- займаються соціальною реабілітацією;
- надають соціокультурні послуги;
- займаються профорієнтацією та працевлаштуванням молодих людей;
- надають правову та інформаційну допомогу молоді [65, с. 84].

Необхідність такого виду соціальних послуг все більше усвідомлюється населенням і державою. В даний час в багатьох регіонах України відкриті центри соціальної допомоги сім'ї та дітям. Робота з підлітками в них йде за зверненнями (через «телефон довіри» і консультування, коли підлітки анонімно звертаються за допомогою до фахівця психолога, лікаря-гінеколога, сексопатолога і так далі) і шляхом залучення до центрів підлітків зі шкіл, ПТУ, технікумів. Існує наступна структура соціальних служб системи органів у справах молоді [16, с. 183]:

- Центр соціально-психологічної допомоги молоді, призначений для надання медико-психолого-педагогічної допомоги молоді, яка переживає кризові стани, знаходиться в конфліктних ситуаціях в макро- і мікросередовищі, профілактики та попередження девіантної, деликвентної та суїцидальної поведінки у даної категорії населення;
- Центр інформації для молоді, призначений для надання інформаційних та методичних послуг органам виконавчої влади у справах молоді, організаціям і установам, що працюють з молоддю, різними групами молодих людей [44, с. 60]. Ще центр займається аналізом інформації про процеси, що відбуваються в молодіжному середовищі, і про інформаційні потреби молоді;
- Центр ресоціалізації неповнолітніх та молоді, які повернулися з місць позбавлення волі, який надає консультативну, соціально-правову,

профорієнтаційну і психологічну допомогу молоді, яка опинилася в дезадаптованому стані;

– Консультаційний центр для підлітків і молоді, призначений для надання кваліфікованої, екстреної, анонімної, безкоштовної психологічної допомоги по телефону;

– Притулок для підлітків, призначений для забезпечення тимчасових умов життєдіяльності неповнолітнього, відчуженого з об'єктивних чи суб'єктивних причин від сприятливих умов розвитку особистості в сім'ї, виховному закладі, суспільстві.

Оцінюючи ефективність державної молодіжної політики в Україні, слід зазначити, що системний підхід в ній відсутній, і заходи, що вживаються державними органами та громадськими організаціями щодо молодих людей, часто залишаються на папері [43, с. 238]. На жаль, молодіжна політика досі не стала пріоритетним напрямком державної політики України, незважаючи на те, що в нормативно-правових актах вона позиціонується саме таким чином. Більшість постанов і цільових програм носять декларативний або рекомендаційний характер, а фінансування даної сфери проводиться за залишковим принципом.

Сам процес формування молодіжної політики в Україні є низкою численних експериментів [66, с. 83]. Як правило, вони погано підготовлені, що негативно позначається на їхній якості, концепція і смисли виявляються менш важливими, ніж швидкість організації і виконання формальних вимог органів влади вищої ланки. Крім цього, проводяться заходи, що залежать від позиції центральної і місцевої влади, а також від наявності необхідних засобів в місцевих бюджетах, що часто ставить їх реалізацію під сумнів.

Одним із суттєвих недоліків існуючої моделі української молодіжної політики є те, що в ній відсутня фундаментальна наукова обґрунтованість, що заважає їй стати системою загальних заходів, спрямованих на досягнення певної цілі, і універсальна система методичних розробок для місцевої влади з урахуванням певних особливостей, що виключає можливість проведення єдиної

для всієї країни політики. Іншою важливою проблемою стала нестача системного законодавчого забезпечення державної молодіжної політики як такої, а також відсутність юридичного закріплення поняття «молодь» як групи населення, що має легітимний статус на всіх рівнях [19, с. 110]. Також фактором дезорганізації молодіжної політики є відсутність продуманих теоретичних і прикладних механізмів її взаємодії з іншими сферами державної політики. Крім того, часто активізація законотворчої діяльності в сфері молодіжної політики припадає на періоди передвиборних кампаній або можливої соціально-політичної нестабільності, тобто відбувається із ситуативних міркувань.

Не менш важливим і актуальним є кадрове питання [42, с. 105]. Незважаючи на те, що у вищих навчальних закладах існують спеціалізовані факультети та кафедри, які готують фахівців по роботі з молоддю, а також широко поширені курси підвищення кваліфікації в даній сфері, більшість працівників, зайнятих в реалізації державної молодіжної політики, не має профільної освіти і, відповідно, компетенцій, необхідних для роботи з молоддю.

Ще одним недоліком в області державної молодіжної політики є відсутність критеріїв ефективності і оцінки якості проведеної роботи. Відповідно, підсумки виконаної роботи не оцінюються і не мають загального розголосу [31, с. 62]. Відсутність системи градації успіхів не дає стимулу для більш активної роботи і перевиконання необхідного мінімуму дій і заходів, необхідних в рамках звітності, що призводить до стагнації процесу реалізації державних заходів.

Крім цього, існує також ряд прикладних проблем, з якими стикається молодь в процесі інтеграції в соціум [34, с. 68]. З огляду на те, що функціональне місце молоді в структурі українського суспільства і його діяльності на сучасному етапі не визначено, молодим людям доводиться самостійно шукати шляхи застосування своїх навичок і талантів, що часто викликає у них великі труднощі. Наслідком цього стає високий рівень

безробіття, духовно-моральна криза і зростання екстремістських настроїв серед молоді [25, с. 43]. Утрудненням в процесі якісної реалізації державної молодіжної політики також є відсутність місць і можливості отримання комплексної інформації про самореалізацію для молоді як на муніципальному і регіональному рівнях, так і на загальному. Молоді люди часто не мають доступу до інформації про потенційно цікаві для них молодіжні заходи і програми.

Нарешті, серйозною проблемою молодіжної політики є її орієнтованість на певні групи молодих людей, а не на молодь в цілому [20, с. 71; 33, с. 59]. Зазвичай конкретні програми або проекти створюються для того, щоб допомогти молодим людям з тими чи іншими соціально-економічними проблемами (молоді з девіантною або делінквентною поведінкою, вихідцям з дитячих будинків, безробітній молоді, молодим сім'ям тощо), в той час як всі інші молодіжні групи залишаються без державної підтримки і уваги.

Сьогодні молодь сприймається старшим поколінням як соціальна група, яка знаходиться в маргінальному становищі, як пасивний і аморфний прошарок суспільства, що не готовий приймати рішення і брати відповідальність за свої вчинки. Звідси випливає особливий формат патерналістського ставлення до молодих людей з боку старших, а також менторського – з боку влади [41, с. 206]. Державні органи, які реалізують державну молодіжну політику, в більшості своїй спираються на власне уявлення про молодь, яке часто буває помилковим. Внаслідок цього нормативно-правова база складається не на користь молодих людей, а реалізація державних програм не викликає у молоді довіри і бажання приєднатися до них, до того ж, багато з того, що робиться в цій сфері, виповнюється формально.

Для вирішення викладених вище проблем необхідно комплексно підходити до реалізації існуючої моделі державної молодіжної політики і робити конкретні заходи, спрямовані на її вдосконалення.

По-перше, необхідно активізувати подальший розвиток системи державного управління молодіжною політикою, при якому важливо

враховувати міжвідомчий характер заходів, встановлювати чіткий регламент дій, вибудовувати комунікації між різними органами влади, політичними, громадськими та іншими організаціями по роботі з молоддю. Тільки за допомогою злагодженої роботи всіх відомчих структур та інститутів громадянського суспільства можна домогтися позитивних і якісно нових результатів.

Необхідним є зміцнення матеріально-технічної бази соціальних установ, які займаються проблемами молодих людей, підтримують і розвивають їх таланти, сприяючи їх органічній інтеграції в соціум [24, с. 33]. Крім того, необхідно вдосконалювати кадрове забезпечення молодіжних установ, в першу чергу, шляхом підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері молодіжної політики. Необхідно наймати на роботу в даній галузі переважно фахівців з профільною освітою і досвідом роботи в громадських організаціях.

Також не можна забувати про громадську складову сфери молодіжної політики. Взаємодія держави з дитячими та молодіжними організаціями, розвиток молодіжного парламентаризму, підтримка волонтерства, патріотичне виховання молоді – заходи, необхідні для підвищення рівня громадської ініціативності, для вироблення у молоді громадянської відповідальності, активної життєвої і політичної позиції.

Важлива умова успішного включення молодих людей в соціум – впевненість в тому, що їхні вміння, професійні навички і таланти будуть затребувані. Саме тому необхідно створити централізовану систему соціальних ліфтів, де майбутня робота або участь в проекті буде залежати від минулих заслуг і рівня компетенції.

Незважаючи на перелічені недоліки, зазначимо, що останнім часом все більшого поширення набуває практика об'єднання різних фахівців в невеликі групи з метою реалізації програм допомоги дітям і молоді. Всі вони виникли в ситуації незадоволеності громадськості тими заходами, які пропонують офіційні інститути. Їх об'єднують спільні погляди на проблему та її рішення.

Основна увага приділяється психологічній роботі з хворими і групами ризику. В Україні існує величезна кількість центрів допомоги дітям і молоді. Ось деякі з них [32, с. 74]:

Український інформаційний центр з проблем алкоголю та наркотиків (Київ). Центр існує з 1995 року Неурядова організація, яка займається в основному первинною профілактикою проблем, викликаних вживанням алкоголю, тютюну та інших наркотиків.

Центр «Escape» (Черкаси) – питання первинної профілактики: пропаганда здорового способу життя, розробка рекомендацій для школярів, батьків і вчителів, публікація брошур, буклетів, посібників.

«Центр інноваційних технологій оздоровлення школярів (ІТОШ)» (Харків). Реалізує наступні програми: Програма раннього розвитку дитини. Охоплює як підлітків, так і батьків, і вчителів. Програма рівний – рівному – пропаганда здорового способу життя серед підлітків. Безліч корекційних програм, розрахованих на різні вікові групи.

«Фонд порятунку дітей і підлітків України від наркотиків» (Харків) – читання лекцій, проведення бесід з батьками, поширення антинаркотичних листівок, робота безпосередньо з наркоманами.

Асоціація молодих медиків м. Харкова – програма валеологічної освіти молоді, яка включає:

- статеве виховання і планування сім'ї;
- профілактика особливо небезпечних шкідливих звичок;
- невідкладна допомога при критичних станах;
- профілактика туберкульозу;
- профілактика ВІЛ-інфекції;
- профілактика хвороб літнього та зимового часу;
- використання медикаментів домашньої аптечки.

«Молодіжні» проблеми при всій їх специфіці неможливо вирішити у відриві від системи підтримки сім'ї, освіти та охорони здоров'я, охорони громадського порядку, спорту і так далі.

Становлення соціальних служб здійснюється в наш час за умов роз'єднаності окремих програм і відомчого протистояння. Соціальні служби для молоді відчувають труднощі, зумовлені вкрай повільним становленням єдиної системи в масштабах країни.

Приділяється велика увага формуванню молодіжної політики відповідно до світових стандартів. Особливу увагу світової громадськості до проблем молодих людей було залучено в 1985 році у зв'язку з проведенням Міжнародного року молоді. За підсумками року Генеральною Асамблеєю ООН прийнята «Всесвітня програма дій, що стосується молоді, до 2000 року і в наступний період» від 13 березня 1996 року, яка включає 10 пріоритетних напрямків діяльності: освіта, зайнятість, ліквідація голоду і злиднів, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища, боротьба зі зловживаннями наркотичними засобами, боротьба зі злочинністю серед неповнолітніх, організація дозвілля; дівчата і молоді жінки; повноправна і ефективна участь молоді в житті суспільства і процесі прийняття рішень [32, с. 61].

У програмі зазначається, що молоді люди є провідниками і жертвами великих змін в суспільстві, стикаючись в цілому з парадоксальною ситуацією: з одного боку, вони прагнуть прийняти існуючий порядок, а з іншого – виконують роль сили, цей порядок перетворюючої. Молодь всіх країн, що характеризуються різними рівнями розвитку і різними соціально-економічними умовами, прагне до повноцінної участі в житті суспільства.

Всесвітня програма дій, що стосується молоді, забезпечує практичні керівні принципи для діяльності на національному рівні та міжнародної підтримки з метою поліпшення становища молодих людей. Програма дій націлена на зміцнення національного потенціалу та розширення кількісних і якісних можливостей для ефективної та конструктивної участі молодих людей в житті суспільства.

В процесі реформування України робляться спроби застосувати досвід зарубіжних країн до української дійсності. З'явилося усвідомлення того, що значно дешевше і безпечніше підтримувати ефективну соціальну роботу, ніж

утримувати величезний апарат придушення. Головний акцент в соціальній роботі з молоддю робиться не на наданні необхідної допомоги, а на мінімальній стартовій підтримці [40, с. 53]. Тим самим держава знімає з себе зобов'язання всевітньої опіки, що зменшує матеріальні витрати і стимулює розкриття здібностей молодих людей, творчого початку в них через розбудову сету соціальних центрів. Специфіка соціальної роботи з молоддю полягає в тому, що молодь розглядається не як об'єкт виховання, а як суб'єкт соціальної дії, соціального оновлення.

Незважаючи на створення і розширення мережі соціальних служб різного профілю, сьогоднішня їх кількість не відповідає об'єктивній потребі в них. Створені установи задовольняють запити не більше 10% тих, хто потребує соціальних послуг. Необхідно створити в соціумі умови і механізми оптимальної соціалізації молоді та переходу до нового рівня соціальної роботи – від окремих центрів і традиційних технологій до державної міжвідомчої політики соціального обслуговування, створення системи соціальних служб з розгалуженою інфраструктурою.

В цілому державний статус соціальної роботи з молоддю має на увазі можливість централізованого контролю над певними її категоріями, такими, що потребують допомоги, а також ресурсами, що виділяються для її надання. Соціальний працівник в якості державного службовця є провідником соціальної політики, тому спрямованість і зміст його професійної діяльності, а також його власні установки спочатку багато в чому визначаються ціннісною, аксіологічною концепцією ставлення суспільства до певних категорій об'єктів соціальної роботи.

В зв'язку з цим можна сказати, що соціальна політика і соціальна робота з молоддю ідеологічно тяжіють до так званої медичної або адміністративної моделі. Відповідно до цієї моделі, якщо будь-яка молода людина, в порівнянні з іншими, чогось позбавлена або знаходиться в не вигідному становищі, то для неї ця ситуація – трагічна; обмежені соціальні можливості є частиною людини, і це її власна вина; людина повинна пристосуватися до суспільства, а якщо вона

не така, як усі, то повинна піддатися процесу соціального втручання, для того щоб відповідати статичним і консервативним соціальним уявленням про норму.

Таким чином, в сучасній Україні реалізація молодіжної політики не є пріоритетним напрямком, і їй не приділяється достатньої уваги з боку держави. Це обумовлює наявність ряду проблем молодіжної політики, вирішення яких вимагає проведення цілого комплексу заходів: вдосконалення нормативно-правової та матеріально-технічної бази, кадрового забезпечення, підвищення ефективності соціальної роботи з молоддю, а також вибудовування гнучкої системи комунікацій між усіма організаціями, задіяними в проведенні державної молодіжної політики в Україні.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

3.1. Сучасний стан розвитку соціальної активності молодіжних громадських організацій в Запорізькій області

У ході проведення прикладного дослідження, спрямованого на вивчення соціальної активності молодіжних громадських організацій, де об'єктом дослідження були молодіжні громадські організації м. Запоріжжя, а саме: «Твори добро Україна!», «Червоний Хрест Жовтневого району», Молодіжний рух «Перспектива молоді», Регіональний молодіжний еколого-краєзнавчий Центр «СВАРОГ» нами була, по-перше, розкрита основна потреба і мотиви учасників молодіжних громадських організацій.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що основними мотивами вступу молоді до молодіжних громадських організацій є спілкування з цікавими людьми, придбання нових знайомств, зв'язків, даний варіант обрала більшість респондентів, що складає 14,9 %. Наступним мотивом є придбання нових знань, умінь і навичок, даний варіант відповіді обрали 12,8 % відповівших. Однакову кількість відсотків, а саме 11,3 % набрали два варіанти відповіді це творча самореалізація та можливість принести користь людям. Придбати досвід завдяки молодіжній громадській організації хочуть 10,8 % респондентів. Наступними мотивами, які набрали по 7,2 % є реалізація власних ідей, можливість цікаво провести час та отримати моральне задоволення від діяльності в молодіжній громадській організації. Участь у громадському житті, даний варіант відповіді обрали 6,7 % відповівших. Найменші показники отримали наступні варіанти: діяльність у вільний час від своєї основної роботи, обрали 3,6 % респондентів, життєвий пошук особистості отримав 2,6 %, та найнижчі показники, а саме по 1,5 % отримали варіанти: можливість зробити кар'єру, вирішення певних соціальних задач та доступ до

дифіцитних ресурсів. Також є перелік мотивів які не були обрані респондентами це підвищення свого соціального статусу завдяки діяльності в молодіжні громадські організації та відсутність матеріальної компенсації за працю (див. Додаток Г).

Отже, основним мотивом вступу до молодіжних громадських організацій є спілкування з цікавими людьми та придбання нових знайомств.

2. Виявлено рівень задоволеності діяльністю молоді в молодіжних громадських організаціях.

За результатами дослідження можна стверджувати, що рівень задоволеності діяльністю є високим. Так повністю задоволені 73,9 % респондентів, частково задоволені 21,7 %, та 4,3 % опитаним важко сказати напевно (див. Додаток Г).

3. Досліджено коло проблем, з якими стикаються молодіжні громадські організації.

Найбільш актуальною проблемою при реалізації своєї діяльності організації відзначають відсутність стабільного фінансування, що склала 52,5 %. Однакову кількість відсотків, а саме 15 % набрали варіанти: брак кваліфікованих кадрів та відсутність досвіду по здійсненню подібної роботи. Наступною проблемою є відсутність взаємодії з місцевими виконавчими органами, даний варіант відповіді обрали 10 % опитаних. Найменшу кількість відсотків отримала проблема пов'язана з низьким рівнем обізнаності та участі молодого покоління в громадській діяльності (див. Додаток Г).

4. З'ясувано через які джерела інформації молодь дізналась про діяльність молодіжних громадських організацій.

Серед джерел інформації, завдяки яким респонденти дізнались про діяльність молодіжної громадської організації є інформація від друзів та знайомих, що складає 47,6 %. Наступним джерелом інформації є Інтернет, який отримав 45,2 %. Респонденти які отримали від неї допомогу, а таких 7,1 %, таким чином і дізналися про її діяльність.

5. Визначено, що саме молодь цінує у свої волонтерській діяльності.

За результатами дослідження учасники молодіжних громадських організацій найбільше цінують хороший колектив, що складає 19,6 % відповівниших респондентів. Розвиток професійного потенціалу цінують 17,4 % опитаних. Однакову кількість відсотків, а саме по 15,2 % отримали такі варіанти: престиж роботи в суспільстві та можливість прояву ініціативи. 13 % респондентів цінують цікаву роботу в організації. Для 19,9 % відповівших цінність полягає у почутті особистої відповідальності. Та найменше, що цінують респонденти це хорошу організацію праці, що склала 8,7 %.

6. Виявлено якої підтримки потребують молодіжні громадські організації.

Результати показали, що молодіжні громадські організації в першу чергу потребують матеріальної підтримки, даний варіант обрали 35,6 % членів молодіжних громадських організацій. На другий план висувається спонсорна підтримка, яку обрали 17,8 % респондентів. 15,6 % учасникам молодіжних громадських організацій було важко відповісти на дане питання. 13,3 % респондентів вважають що необхідна інформаційна підтримка. 11,1 % відповівших вважають, що організації потрібна суспільна підтримка. Та 2,2 % опитаних вважають, що ніякої підтримки їхня організація не потребує.

7. Визначено які джерела фінансування використовуються молодіжними громадськими організаціями.

Отже ми виявили, що молодіжними громадськими організаціями використовується безкоштовна допомога з боку волонтерів, даний варіант відповіді обрали 31,9 % опитаних. Наступним джерелом фінансування є пожертви, спонсорська та благодійна допомога кампаній, цей варіант обрали 27,7 % респондентів. 23,4 % опитаних обрали джерелом фінансування гранти. 8,5 % стверджують, що організація фінансується від приватних пожертвувань населення. Важко відповісти на дане питання було 6,4 % опитаним. Та 2,1 % відповіли, що МГО фінансується за допомогою членських внесків.

8. З'ясовано готовність членів молодіжних громадських організацій особисто допомагати незнайомим людям у вирішенні їх проблем, та яким чином вони готові надавати цю допомогу.

Отже, 71,7 % учасників молодіжних громадських організацій готові надавати допомогу незнайомим людям. 8,7 % респондентів відповіли, що не готові допомагати. Та 19,6 % опитаним було важко відповісти на дане питання. Відштовхуючись від респондентів які готові надавати допомогу незнайомим людям, нами було з'ясовано яким чином вони готові це робити. Так 28,1 % опитаних готові надавати допомогу речами. Консультацією в межах своєї професійної компетенції готові надати 21,9 % респондентів. Співчуттям та життєвою порадою 18,8 %. Важко відповісти на питання було 18,8% опитаним Фізичною допомогою допомогли б 9,4 % опитаних. Продуктами готові допомагати 3,1 % респондентів.

9. Визначено основні напрямки діяльності молодіжних громадських організацій.

Серед основних напрямків діяльності молодіжні громадські організації займаються благодійною діяльністю, це стверджують 27,3% опитаних. На другому місці культурно-просвітницька діяльність даний варіант відповіді обрали 21,2 % членів МГО. Далі з 12,1 % діяльність яка спрямована на активізацію творчого потенціалу молоді. Екологічною освітою та вихованням молоді займаються 10,1 % учасників МГО. Меншу увагу молодіжні громадські організації приділяють таким напрямкам діяльності організації це: дозвілля молоді 7,1 %, організації акцій щодо здорового способу життя, пропагандою здорового способу життя 6,1 %, роботі з молодими інвалідами 6,1 %, освітнім послугам 5,1 %, розвитку громадськості і патріотизму 3 % та підтримці демократичних процесів.

Щодо питання про досвід громадської роботи, то 82,6 % опитаних відповіли, що у них був досвід по здійсненню подібної роботи. Та 17,4 % респондентів відповіли, що в них не було досвіду громадської роботи раніше.

82,6 % опитаних зазначили, в яких саме молодіжних організаціях вони його отримали, це: досвід отриманий у школі, ЗООО «Флоренс», «Актив Z», на різних благодійних заходах, «Доктор клоун», Запорізький громадський центр

«Мазаль ТОВ», БФ «Під крилом ангела», Волонтерський театр «Криша», ГО «Вермут», ГО «Майбутнє».

На питання Чи був Ваш вступ до молодіжної громадської організації добровільним або за примусом? То всі без винятку респонденти відповіли, що їх вступ був добровільним.

Також ми поцікавились чим члени молодіжних громадських організацій займаються у вільний час. Отже, більшість, а саме 15,9 % надають перевагу спілкуванню з друзями, 10,4 % читають художню літературу, ввідають перевагу спілкуванню в інтернеті 9 % опитаних, присвячують себе творчості 8,5 %, відвідують культурно-масові заклади та заходи (театри, музеї, кіно, виставки) 8 %, ще 8 % надають перевагу спілкуванню з батьками та родичами, займаються спортом та відвідують спортивні секції 7,5 % опитаних, підробіткою займаються 3,5 % респондентів.

Ми виділили причини які можуть завадити брати участь у діяльності МГО. 60 % респондентів відповіли, що їм не вистачає часу, 16,6 % зазначили, що у них немає таких причин, відсутність бажання виникло у 11,1 % опитаних, 8,9 % не вистачає інформації про діяльність МГО, та по 2,2 % набрали варіанти непопулярність цієї діяльності та віжко віжповісти на дане питання.

Так як члени молодіжних громадських організацій і є соціальна активною молоддю, ми запитали якими саме якостями повинна володіти соціальна активна молодь. На що ми отримали наступні результати: в першу чергу молодь повина бути комунікабельною, далі у неї має бути присутня готовність допомагати іншим, бути відповідальною та мати лідерські якості. Також вона повинна проявляти ініціативність у суспільних справах.

У молоді яка є членами молодіжних організацій є певний досвід громадської роботи, і тому на питання Чи хотіли б Ви і в майбутньому брати участь у діяльності молодіжних громадських організаціях? 80 % учасників відповіли, що готові і надалі займатися громадськими справами, скоріше хотіли би 15,2 % учасників, та 2,2 % відповіли, що вони не хотіли б у майбутньому бути учасником молодіжної громадської організації.

Також нами було визначено вікову категорію членів молодіжних громадських організацій. Найбільший відсоток набрала вікова категорія від 18-20 років, що складає у відсотках 43,5 %, 32,6 % це молодь віком від 21-23 років, по 8,7 % складає молодь з віковими категоріями 24-26 та 30-35 років, 4,3 % це учасники віком від 30-32 років, та найменший відсоток набрала молодь віком від 27-29 років 2,2 %.

Щодо освіти, то найбільша кількість членів молодіжних громадських організацій має неповну вищу освіту, що у відсотках складає 41,3 %, вищу освіту мають 26,1 % респондентів, середню спеціальну освіту здобули 17,4 % опитаних, та 15,2 % мають середню освіту.

Серед опитаних учасників молодіжних громадських організацій 67,4% складають жінки і 32,6 % чоловіки.

Професійний статус членів молодіжних громадських організацій складають: студенти 65,2 %, 15,2 % спеціалісти, робочі складають 13 %, тимчасово не працюють 4,3 %, та 2,2 % службовці.

Нами було проаналізовано, що саме цінують у своїй діяльності чоловіки і жінки які є членами молодіжних громадських організацій. Так чоловіки цінують у своїй діяльності цікаву роботу та розвиток професійного потенціалу. Жінки в свою чергу знаходять цінність у можливості прояву ініціативи та хороший колектив в організації.

Щодо рівня задоволеності діяльністю в молодіжних громадських організаціях, то як чоловіки так і жінки повністю задоволені своєю діяльністю.

Основними мотивами вступу до молодіжних громадських організацій для жінок є спілкування з цікавими людьми. Для чоловіків є, можливість цікаво провести час і отримання нових знань, умінь та навичок.

Також нами були поставлені гіпотези дослідження. Отже щодо першої: У молодіжні громадські організації здебільшого вступає молодь яка прагне вирішення певних соціальних задач, та реалізації власних ідей. Гіпотеза була спростована, так як дані варіанти набрали мінімальну кількість відсотків а саме

7,2 % реалізація власних ідей, проектів, та 1,5 % вирішення певних соціальних задач.

Щодо наступної гіпотези: Вступ до молодіжних громадських організацій є переважно добровільним, і залежить від бажання людини. Нами була підтверджена гіпотеза, всі 100 % респондентів обрали добровільний вступ до молодіжних громадських організацій.

Гіпотеза щодо основних напрямків діяльності молодіжних громадських організацій є благодійна діяльність. Гіпотеза підтвердилась, так як 27,3 % від загальної кількості напрямків молодіжні громадські організації займаються благодійною діяльністю.

Гіпотеза яка припускає, що основними джерелами фінансування молодіжних громадських організацій є безкоштовна допомога з боку волонтерів та приватні пожертвування населення. Гіпотеза підтвердилась, що основним джерелом фінансування молодіжних громадських організацій є безкоштовна допомога з боку волонтерів. Щодо робочої гіпотези яка стверджує, що основним джерелом є приватні пожертвування населення не підтвердилась.

Таким чином, загальна кількість опитаних членів молодіжних громадських організацій: «Твори добро Україна!», «Червоний Хрест Жовтневого району», Молодіжний рух «Перспектива молоді», Регіональний молодіжний еколого-краєзнавчий Центр «СВАРОГ» склала 50 чоловік. Нами були реалізовані поставлені завдання та перевірені гіпотези. Отже, за результатами дослідження ми отримали наступні результати. Основними мотивами вступу до молодіжних громадських організацій є спілкування з цікавими людьми та придбання нових знайомств. Далі був виявлений рівень задоволеності діяльністю молоді в молодіжних громадських організаціях, рівень задоволеності є високим, а саме 73,9 % респондентів задоволені діяльністю. Ми визначили розповсюджену проблему серед молодіжних громадських організацій, і це проблема яка торкається відсутності стабільного фінансування організацій. Серед джерел інформації, через які люди дізнались

про діяльність МГО є інформація яку надавали друзі та знайомі. Також ми визначили, що найбільше члени МГО цінують у своїй діяльності, а саме цінують хороший колектив та розвиток професійного потенціалу. Далі ми визначили, якої підтримки не вистачає молодіжним організаціям, і це є матеріальна підтримка. Основними джерелами фінансування організацій є безкоштовна допомога з боку волонтерів. Серед основних напрямків діяльності молодіжних громадських організацій є благодійна діяльність.

3.2. Детермінанти розвитку соціальної активності молодіжних громадських організацій

На основі здійсненого теоретико-методологічного дослідження а також на базі отриманих даних, проаналізувавши та інтерпретувавши результати дослідження постає необхідним виділити детермінанти для формування соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Для формування активної життєвої позиції молодих людей, орієнтації молодіжних громадських організацій на розв'язання конкретних соціальних проблем передбачається:

1. Сприяння діяльності існуючих та утворенню нових молодіжних громадських організацій, розвитку волонтерського руху.
2. Зміцнення соціального партнерства органів державної влади з молодіжними організаціями всіх рівнів у напрямі розроблення і реалізації рішень з питань державної політики.
3. Удосконалення практики надання молодіжним громадським організаціям у пільгове або безоплатне користування будинків, споруд і майна, необхідних для провадження їх статутної діяльності, створення національного та обласних центрів молодіжних громадських організацій.
4. Організація навчання лідерів та активістів молодіжних громадських організацій, організаторів молодіжного об'єднання.

5. Підтримка засобів масової інформації, які діють при молодіжних громадських організаціях (це переважно інформація про діяльність МГО, яка розміщена у соціальних мережах).

Враховуючи те, що діяльність молодіжних громадських організацій тісно пов'язана з усіма елементами суспільного життя, важливого значення набуває саме підтримка і поширення інформації про роботу організацій. Завдяки ЗМІ молодіжні громадські організації можуть залучити соціально активну молодь.

Щодо організацій які зайняті пошуком джерел для фінансування та виконання програм та проектів, засоби масової інформації можуть служити посередником у пошуку спонсорів. Обов'язковим кроком є поширення інформації про себе і свою роботу, орієнтування для можливої взаємодії у термінах проведення потенційними партнерами заходів, обміну із ними корисним досвідом.

Як показали результати дослідження, молодь переважно дізнається про діяльність молодіжних громадських організацій серед своїх друзів та через соціальні мережі, а інші джерела (телебачення, радіо, листівки, преса і т.д.) залишаються поза увагою.

За інформацією з наукових джерел, організації «... потрапляють у коло інтересів засобів масової інформації переважно лише під час висвітлення якихось урочистих подій, масових акцій, урочистих презентацій. Тому при залученні якомога більшості інформаційних джерел, можна спонукати молодь до громадської активності.

6. Поглиблення процесу інтеграції українських молодіжних громадських організацій до європейських та світових молодіжних структур, розширенню зв'язків громадських молодіжних об'єднань з України з подібними структурами у зарубіжних країнах. Це може бути обмін досвідом при здійсненні громадської роботи, обмін робочими кадрами для того, щоб глибше дізнатись специфіку МГО за кордоном.

7. Сприяти залученню підростаючого покоління до різноманітних форм громадських об'єднань, стимулювати учнівське та студентське самоврядування.

Це створення невеликих молодіжних об'єднань у стінах навчальних закладів, створення так званих філій від існуючих молодіжних громадських об'єднань, які є більш відомі громадськості, тим самим популяризувати діяльність МГО.

8. Бажаним є регулярне проведення досліджень щодо функціонування молодіжних громадських організацій в Україні з метою визначення пріоритетів їх діяльності і впливу на вирішення соціальних проблем молоді. Це допоможе усвідомленню нею необхідності участі в діяльності окремих із них і її впливу на прийняття МГО рішень стосовно порушених питань.

9. Важливим показником ефективності молодіжних організацій є створення сприятливих соціально-психологічних умов для розвитку особистості, таких як довіра, дружня атмосфера, підтримка однодумців.

Молодіжна організація може вважатися ефективною, якщо в ній створені відповідні умови для розвитку особистості – прояви здібностей, розкриття індивідуального потенціалу. Для цього необхідно надавати кожному можливість для творчості, ініціативи та втілення власних ідей. При цьому організації повинні робити акцент не на уникненні гіршого у вигляді профілактики асоціальної поведінки молоді через залучення до участі у громадських заходах, а на прагненні до кращого – спрямованості на самостійну перетворюючу активність молодого покоління.

Молоді люди спочатку можуть включатися в реалізацію проектів в якості учасників, що мають низький рівень соціальної активності, і через деякий час досягти рівня ініціаторів та організаторів діяльності молодіжного об'єднання. Розвиток соціальної активності, безумовно, багато в чому залежить від особистісних якостей учасника молодіжної організації. А саме повинна проводитися робота, яка має бути спрямована на розвиток особистісних якостей учасників.

10. Проводити психологічні тренінги та майстер-класи тематику яких визначають самі учасники. Навчання, тренінги, семінари, майстер-класи є ефективними формами роботи в молодіжних організаціях для підвищення

соціальної активності молоді людини через розвиток його особистісного потенціалу. Адже якщо людина прийшла в дану організацію добровільно, то вона готова підвищувати свій соціальний рівень, готова допомагати суспільству.

Слід зауважити, що при проведенні дослідження можна було спостерігати соціальну активність молоді яка проявлялась у тому, що діяльність учасників молодіжних громадських організаціях не закінчується лише однією організацією. Деякі члени МГО активно ведуть благодійну діяльність у різних організаціях.

Тим самим за допомогою активності молоді і зростає соціальна активність молодіжних громадських організацій не тільки у кризові періоди, а й у мирні часи, коли незахищені прошарки населення потребують допомоги.

Отже, передумовою для розвитку молодіжного руху повинна стати тісна взаємодія державних і недержавних інституцій з метою створення умов об'єднаної співпраці різних молодіжних громадських організацій задля розвитку демократії та побудови відкритого суспільства в Україні.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного теоретичного та емпіричного дослідження соціальної активності молодіжних громадських організацій ми дійшли наступних висновків.

Уточнили основні поняття дослідження: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «соціальна активність», «молодіжні громадські організації», «молодь».

Поняття соціальної активності вивчали І. Т. Фролова, В. Ф. Бехтерев, А. Абульханова-Славська, В. І. Овчинников, Е. А. Якуба, В. І. Кремянський та інші. Отже, соціальна активність – це здатність людини робити суспільно значимі перетворення в суспільстві. Соціальна активність є добровільною діяльністю, яка спрямована на прогресивне перетворення довкілля та сомої особистості. Прояв соціальної активності є результатом об'єднання молоді в рухи, організації.

Поняття молодіжних громадських організацій вивчали Дж. Фішер, Д. Льюїс, серед вітчизняних вчених А. Л. Ареф'єв, В. Головенько, О. Бень, О. Корнієвський та інші. Таким чином молодіжна громадська організація являє собою добровільне об'єднання громадян які об'єднані одими ідеями та бажаннями для досягнення поставлених цілей і завдань.

Розглянуті історичні основи дослідження соціальної активності молодіжних громадських організацій. Проблематикою вивчення соціальної активності молодіжних громадських організацій займались Дж. Фішер, Ш. Фелдман, серед вітчизняних дослідників М. Головатий, О. Корнієвський, В. А. Головенько, В. Кулік та інші. Представники вітчизняної науки пропонують розглядати участь у молодіжному русі, як одну з рухливих і надзвичайно мінливих форм соціальної активності молоді. Також молодіжна громадська організація вивчається з позиції соціалізуючої функції, яка надає сильний вплив на формування ціннісних орієнтацій, а також світогляд молоді.

Обґрунтовані методологічні основи дослідження соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Нами були використані такі методологічні підходи: історичний, структурно-функціональний, системний, діяльнісний, інституціональний.

За допомогою принципів історичного методу в роботі здійснено аналіз досліджень соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Структурно-функціональний підхід дав можливість визначити місце молодіжних громадських організацій у структурі громадянського суспільства.

Системний метод до вивчення молодіжних громадських організацій передбачав не тільки виділення і опис їх істотних властивостей, але і характеристику стійких зв'язків – структури.

Завдяки діяльнісному підходу формування соціальної активності відбувається за допомогою залучення особистості в види діяльності, що задовольняють її потреби в самореалізації.

За допомогою інституціонального підходу громадські молодіжні об'єднання та організації мають можливості для формування у молоді якості особистої самототожності, відчуття єдності і нерозривності зі своїм соціальним оточенням.

Розглянута сутність та основні характеристики соціальної активності молодіжних громадських організацій.

Нами було розглянуто класифікацію молодіжних громадських організацій, яка дала можливість глибше вивчити властивості, мету та діяльність організацій. Далі ми розглянули класифікації за характером діяльності та визначили їх основні напрямки. Розкривши характер функціонування молодіжних громадських організацій ми звернули увагу на їх основні функції та дали характеристику.

По завершенню ми створили набір детермінантів формування соціальної активності молодіжних громадських організацій у періоди кризи розвитку українського суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б. С. Социологический словарь / пер. с англ. Казань : Издательство Казанского университета, 1997. 420 с.
2. Барзгова Е. С. Американская социология (традиции и современность) : курс лекций. Екатеринбург : Деловая книга, 1997. 176 с.
3. Социальная работа с молодежью : учеб. Пособ. / под ред. д. п. н., проф. Н. Ф. Басова. Москва : Дашков и К, 2015. 328 с
4. Бобкова Н. Д. Подготовка специалистов для молодежной сферы в условиях глобализации : историко-методологический аспект. Курган : Издательство Курганского государственного университета, 2009. 210 с.
5. ВООЗ официально продлила молодость. URL : https://www.segodnya.ua/lifestyle/food_wellness/vooz-oficialno-prodlila-molodost-642767.html (дата звернення : 15.06.2019).
6. Всемирная программа действий, касающаяся молодежи, до 2000 года и на последующий период. Резолюция 50/81 от 13.03.1996. Генеральная Ассамблея ООН. Пятидесятая сессия. Пункт 105 повестки дня. URL : <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/RES/50/81> (дата звернення : 06.06.2019).
7. Вступ до соціальної роботи : навч. посіб. / ред. Т. В. Семігіна, І. І. Мигович. Київ : Главник, 2003. 300 с.
8. Гидденс Э. Устроение общества : очерк теории структуризации. Москва : Академический Проект, 2005. 528 с.
9. Государственная молодежная политика : история и современность : сб. материалов II Международной научно-практической конференции (21.05.2015) / ред. П. А Меркулов. Орел : ОФ РАНХиГС, 2015. 127 с.
10. Декларация прав ребенка. Утверждена резолюцией 1386 (XIV) Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1959. URL : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml (дата звернення : 02.07.2019).
11. Декларация тысячелетия ООН. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи ООН от 08.09.2000. URL :

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml (дата звернення : 02.07.2019).

12. Джери Д. Большой толковый социологический словарь / (Collins). Киев : СОЦИНФОРМ, 1999. 544 с.

13. Дятченко Л. Я. Социальные технологии в управлении общественными процессами. Киев : Наукова думка, 1993. 343 с.

14. Заборова Е. Н. Город и люди : к вопросу о критериях оценки стратегий городского развития. *Качество жизни в социокультурном контексте России и Запада: методология, опыт эмпирического развития*. Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2006. Ч. 1. С. 7-12.

15. Зеленин А. А., Яницкий М. С. Организация работы с молодежью : междисциплинарная интеграция теории и технологий : коллективная монография. Кемерово : ИНТ, 2012. 317 с.

16. Зубок Ю. А., Ростовская Т. К., Смакотина Н. Л. Молодежь и молодежная политика в современном российском обществе. Москва : Перспектива, 2016. 401 с.

17. Иванов В. Н., Патрушев В. И. Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления. Киев : Прецедент, 2001. 327 с.

18. История теоретической социологии / ред. Ю. Н. Давыдов. Киев : Просвита, 1997. 297 с.

19. Кара-Мурза С. Г. Сложные проблемы молодежной политики. Москва : Когито-Центр, 2016. 408 с.

20. Кибанов А. Я., Ловчева М. В., Лукьянова Т. В. Реализация молодежной политики в Российской Федерации : монография. Москва : НИЦ ИНФРА-М, 2016. 341 с.

21. Колотило А. М., Чуб І. М. Основи наукових досліджень : конспект лекцій. Харків : ХНАМГ, 2011. 82 с.

22. Кон И. С. Краткий словарь по социологии. Киев : Просвита, 1998. 280 с.

23. Кузнецова В. Н. Социология молодежи. Киев : Лотос, 2007. 150 с.
24. Технологии воспитания подростков и молодежи, подготовки кадрового резерва молодежной политики : коллективная монография / под ред. Н. Ю. Лесконог, М. В. Рейзвих. Москва : РИЦ МГГУ им. М. А. Шолохова, 2014. 204 с.
25. Ловкова П. П., Миронова С. Г., Гурина Т. М. Молодежь России : сб. рефератов и статей из периодических изданий. Москва : Российская государственная библиотека для молодежи, 2009. 247 с.
26. Лоусон Т., Гэррод Д. Социология А-Я : словарь-справочник / пер. с англ. Киев : ФАИР-ПРЕСС, 2000. 608 с.
27. Луков В. А. Ильинский : гуманистическая концепция молодежи / *Знание. Понимание. Умение*. 2006. № 2. С. 48-59.
28. Межина О. Ю., Васильева О. А. Традиции и инновации организации деятельности в сфере молодежной политики на муниципальном уровне. Тюмень : ИП Цветкова, 2012. 310 с.
29. Меркулов П. А. Государственная молодежная политика России : исторические этапы формирования. Санкт-Петербург : ИД Алеф-Пресс , 2013. 481 с.
30. Мигович І. І., Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. Київ : Просвіта, 2002. 359 с.
31. Молодежная политика, воспитательная и патриотическая работа : практика XXI века : материалы научно-практической конференции / ред. М.В. Юдина. Киев : Главник, 2013. 512 с.
32. Молодь в умовах становлення незалежної України (1991-2011 роки) : щорічна доповідь Президента України про становище молоді в Україні / ред. О. В. Белишев. Київ : Соцінформ, 2011. 224 с.
33. Морозова Г. В. Молодежная политика : управление развитием творческого потенциала : материалы Международного научно-образовательного форума (25.03.2016). Казань : Издательство Казанского университета, 2016. 394 с.

34. Нигматуллина Т. А. Государственная молодежная политика : инновационные парадигмы. Уфа : Издательство БИСТ ОУП ВПО «АТиСО», 2012. 340 с.
35. Нормативно-правовое обеспечение деятельности центров социальных служб для молодежи. Часть 1. Киев : ГЦССМ, 2003. 208 с.
36. Основы социальной работы : учеб. пособ. / ред. Н. Ф. Басов. Москва, 2004. 288 с.
37. Остапенко Г, Чернышева О. Армия спасения в прошлом и настоящем. Европейский альманах : История. Традиции. Культура. 1993. 285 с.
38. Павленок П. Д. Теория, история и методика социальной работы : учеб. пособ. Москва : Дашков и К°, 2004. 476 с.
39. Пересмотренная Европейская хартия об участии молодежи в общественной жизни на местном и региональном уровне : принята Конгрессом местных и региональных властей Европы (10-я Сессия. 21.05.2003). URL : <http://www.soc-mol.ru/encyclopaedia/policy/238-hartiya.html> (дата звернення : 15.08.2019).
40. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2558-14> (дата звернення : 27.09.2019).
41. Прошин М. С., Нестеров А. Ю. Молодежная политика как инструмент формирования социальной базы : монография. Москва. : ИСПИ РАН, 2015. 361 с.
42. Ромм Т. А., Богданова Е. В. Воспитание. Волонтерство. Молодежь : монография. Новосибирск : Издательство НГТУ, 2015. 417 с.
43. Ростовская Т. К. Три кита управления молодежной политикой в современной России. Москва, 2014. 490 с.
44. Рудник Б. Л., Романова В. В. Совершенствование организационно-экономических механизмов реализации молодежной политики города Москвы. Москва, 2014. 501 с.

45. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с.
46. Сімейний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст. 135. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення : 25.09.2019).
47. Словарь-справочник по социальной работе / ред. Е. И. Холостова. Москва : Юрист, 2000. 424 с.
48. Словник-довідник для соціальних педагогів та працівників / ред. А.Й. Капська Київ : Главник, 2000. 421 с.
49. Согрин В. В. Политическая история США XVII-XX вв. Харьков : ОВС, 2001. 400 с.
50. Социальная работа : учеб. пособ. / ред. В. И. Курбатова. Киев : Феникс, 2003. 245 с.
51. Социальная работа : введение в профессиональную деятельность : учеб. пособ. / ред. А. А. Козлов. Киев : Социформ, 2005. 368 с.
52. Социальная работа : теория и практика : учеб. пособ. / ред. Е.И. Холостова, А.С. Сорвина. Москва : ИНФРА-М, 2003. 427 с.
53. Социальная энциклопедия / ред. А. П. Горкин. Москва : Большая Российская энциклопедия, 2000. 438 с.
54. Социология молодежи : учеб. пособ. / ред. В. Т. Лисовский. Санкт-Петербургский университет, 1996. 428 с.
55. Старшинова А. В. Становление идеологии социальной работы : анализ актуальных противоречий : монография. Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 2006. 324 с.
56. Степанищенко О. В. Молодежь как объект государственной политики : монография. Краснодар : Издательство Кубанского государственного технологического университета, 2011. 348 с.
57. Степенко А. С. Обеспечение занятости молодежи – условие экономического роста страны. *Соц. политика и социология*. 2011. № 3. С. 229–243.

58. Сурмин Ю. П., Туленков Н. В. Теория социальных технологий : учеб. пособ. Киев : МАУП, 2004. 608 с.
59. Теория и методика социальной работы : краткий курс / ред. В. И. Жуков. Киев : МАУП, 1994. 381 с.
60. Теория социальной работы : учебник / ред. Е. И. Холостова. Москва : Юрист, 2001. 334 с.
61. Тетерский С. В. Введение в социальную работу : учеб. пособ. Киев : Социформ, 2000. 496 с.
62. Технологии социальной работы : учеб. пособ. / ред. Е.И. Холостова. Москва : ИНФРА-М, 2003. 400 с.
63. Технология социальной работы : учеб. пособ. / ред. И. Г. Зайнышев. Киев : Прецедент, 2012. 240 с.
64. Технология социальной работы : учебник / ред. В. И. Жуков. Киев : интернаука, 2011. 388 с.
65. Тимофеева Р. И. Правовые основы государственной молодежной политики : монография. Стерлитамак : Стерлитимакский филиал БашГУ, 2013. 360 с.
66. Ткаченко В. В. Исторический опыт формирования и реализации государственной молодежной политики (1991–2009 годы) : монография. Кострома : Авантитул, 2010. 428 с.
67. Фирсов М. В, Студенова Е. Г. Теория социальной работы : учеб. пособ. Москва : Гуманитарный Издательский Центр ВЛАДОС, 2001. 432 с.
68. Фирсов М. В. Технология социальной работы : учеб. пособ. для вузов. Москва : Академический проект, 2007. 461 с.
69. Хапаев И. Б., Павлюк С. В. Основные факторы воздействия на социальную среду современной молодежи. *Наука в современном обществе* : материалы V Международной конференции. Ставрополь : Логос, 2014. С. 70-73.
70. Холостова Е. И. Социальная работа : учеб. пособ. Москва : Дашков и Ко, 2006. 668 с.

71. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20130118> (дата звернення : 17.09.2019).

72. Эффективность реализации государственной молодежной политики : опыт регионов и перспективы развития : сб. ст. IV Международной научно-практической конференции, 24-25.04.2014 / ред. А. А. Русанова. Чита : ЗабГУ, 2014. 349 с.

73. Ярская-Смирнова Е. Р., Романов П. В. Социальная антропология : учеб. пособ. Ростов-на-Дону : Феникс, 2001. 416 с.

74. International Save the Children Alliance Homepage. URL : <http://www.savethechildren.net/alliance/index.html> (дата звернення: 02.07.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма

дослідження на тему:

**«Соціальна активність молодіжних громадських організацій»
(На прикладі молодіжних громадських організацій м. Запоріжжя)**

Методологічна частина

1. Формулювання та обґрунтування проблеми.

В умовах формування правової демократичної держави, становлення громадянського суспільства на перший план висуваються проблеми соціальної активності людини, його свідомої участі в громадських справах і організації власного життя.

Суспільству, що розвивається, потрібні освічені, моральні, соціально активні люди, які готові діяти в його інтересах, можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, ініціативою, мають розвинене почуття відповідальності за долю країни.

Соціальна активність розглядається в контексті протестних настроїв і соціальної нестабільності, при цьому молодь завжди виступала як соціальна група, зайва активність якої має бути узята під особливий контроль. Соціальна активність розглядається як підвищене в порівнянні з прийнятим в суспільстві або тій або іншій соціальній групі участь в різних соціальних практиках, спрямованих на громадське благо, таких як участь в громадських організаціях і рухах, акціях, включеність в молодіжні співтовариства.

Розвиток сучасної молоді припадає на період перетворень у всіх сферах життєдіяльності суспільства і тому важливо, щоб в даний час молоді громадяни були готові до активної взаємодії з державою, участі в рішенні різних проблем, що існують в сучасному суспільстві. На всіх рівнях державного управління росте визнання того факту, що найкращий спосіб зробити молодих людей

активними громадянами полягає в заохоченні їх до участі в процесі ухвалення рішень на всіх етапах і у всіх сферах нашого життя, включаючи участь в молодіжних громадських організаціях.

Молодіжний рух як форм вияву соціальної активності молодого покоління є найефективнішим механізмом взаємодії нових поколінь із суспільством. У рамках молодіжного руху молода людина не лише проходить соціалізацію, здобуває необхідний досвід, але й самореалізується. Основною формою реалізації молодіжного руху є діяльність молодіжних громадських організацій. За допомогою молодіжних організацій громадяни можуть повніше реалізувати свої потреби, інтереси та бажання, а також сформуватись і реалізуватись як особистості.

Зважаючи на те, що молодь є однією з рушійних сил суспільних трансформацій в Україні, доцільно і важливо вивчати суть призначення молодіжних громадських організацій, їх поведінку, проблеми та можливості активізації їхньої діяльності. Сьогодні молодіжні громадські організації перебувають на стадії утвердження власних позицій у суспільстві, тому важливо усвідомлювати їх провідні завдання та принципи функціонування за умов його трансформації.

Проблемна ситуація полягає в тому, що існує недостатньо інформації щодо мотивів участі молоді в молодіжних громадських організаціях. І тому є потреба дослідити, що мотивує молодь вступати до молодіжних організацій.

1. Об'єкт дослідження.

Об'єкт – молодь віком від 18 до 35 років, яка є членами п'яти молодіжних громадських організацій м. Запоріжжя.

2. Предмет дослідження.

Предмет – ставлення респондентів щодо соціальної активності молодіжних громадських організацій.

3. Мета дослідження.

Мета дослідження – визначити фактори участі молоді в громадських організаціях у кризові періоди українського суспільства.

4. Завдання дослідження.

1. Розкрити основні потреби і мотиви учасників молодіжних громадських організацій.
2. Виявити рівень задоволеності діяльністю молоді в молодіжних громадських організаціях.
3. Виявити коло проблем, з якими стикаються молодіжні громадські організації.
4. З'ясувати через які джерела інформації молодь дізналась про діяльність молодіжних громадських організацій.
5. Визначити, що найбільше молодь цінує у своїй діяльності.
6. Виявити яку підтримку потребують молодіжні громадські організації.
7. Визначити які джерела фінансування використовуються молодіжними громадськими організаціями.
8. З'ясувати чи готові члени МГО особисто допомагати незнайомим людям, та яким чином.
9. Визначити основні напрямки діяльності молодіжних громадських організацій.

5. Інтерпритація основних понять дослідження

Активність особистості – прагнення розширювати сферу своєї діяльності, здатність нести в собі потенціал енергії, сили, творчості.

Соціальна активність – енергійна, посилена діяльність, діяльний стан, діяльна участь у чомусь. Вона є однією з характеристик способу життєдіяльності суб'єкта (особистості, групи, спільноти), що відображає міру (рівень) спрямованості здібностей, знань, навичок, концентрації вольових, творчих зусиль на реалізацію невідкладних потреб, інтересів, мети, ідеалів завдяки освоєнню, збереженню чи перетворенню існуючих або створенню нових умов, життєво важливих зв'язків з природним і соціальним середовищем, формуванню особистих соціальних якостей.

Молодь – соціально-демографічна група, відокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану. Молодість

як певна визначена фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного ладу, культури та властивих даному суспільству закономірностей соціалізації.

Мотиви соціальної активності – це усвідомлені причини, з яких люди вступають у взаємодію один з одним, впливають один на одного і здійснюють різні види соціально-значущої діяльності.

Молодіжна громадська організація – це об'єднання молодих людей, створене для задоволення власних потреб у спілкуванні з однодумцями, а також для успішної реалізації своїх інтересів в усіх сферах життєдіяльності. Завдяки цим організаціям регулюються стосунки молоді з державою та створюються найсприятливіші умови для розвитку молодої людини.

6. Гіпотези дослідження

Гіпотеза 1. У молодіжні громадські організації здебільшого вступає молодь яка прагне вирішення певних соціальних задач, та реалізації власних ідей.

Гіпотеза 2. Вступ до молодіжних громадських організацій є переважно добровільним, і залежить від бажання людини.

Гіпотеза 3. Основними напрямками діяльності молодіжних громадських організацій є благодійна діяльність.

Гіпотеза 4. Основними джерелами фінансування молодіжних громадських організацій є безкоштовна допомога з боку волонтерів та приватні пожертвування населення.

Додаток Б

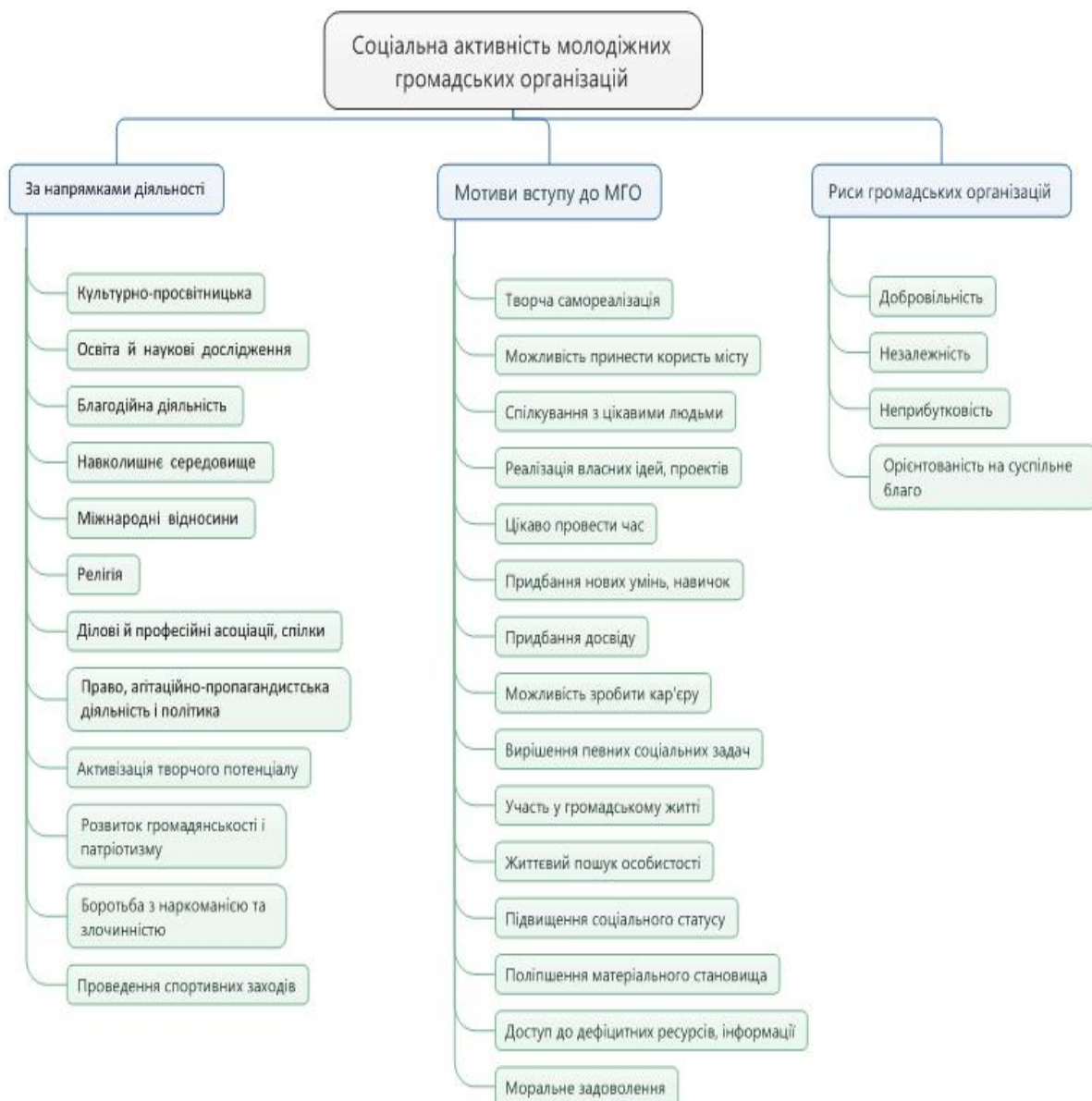
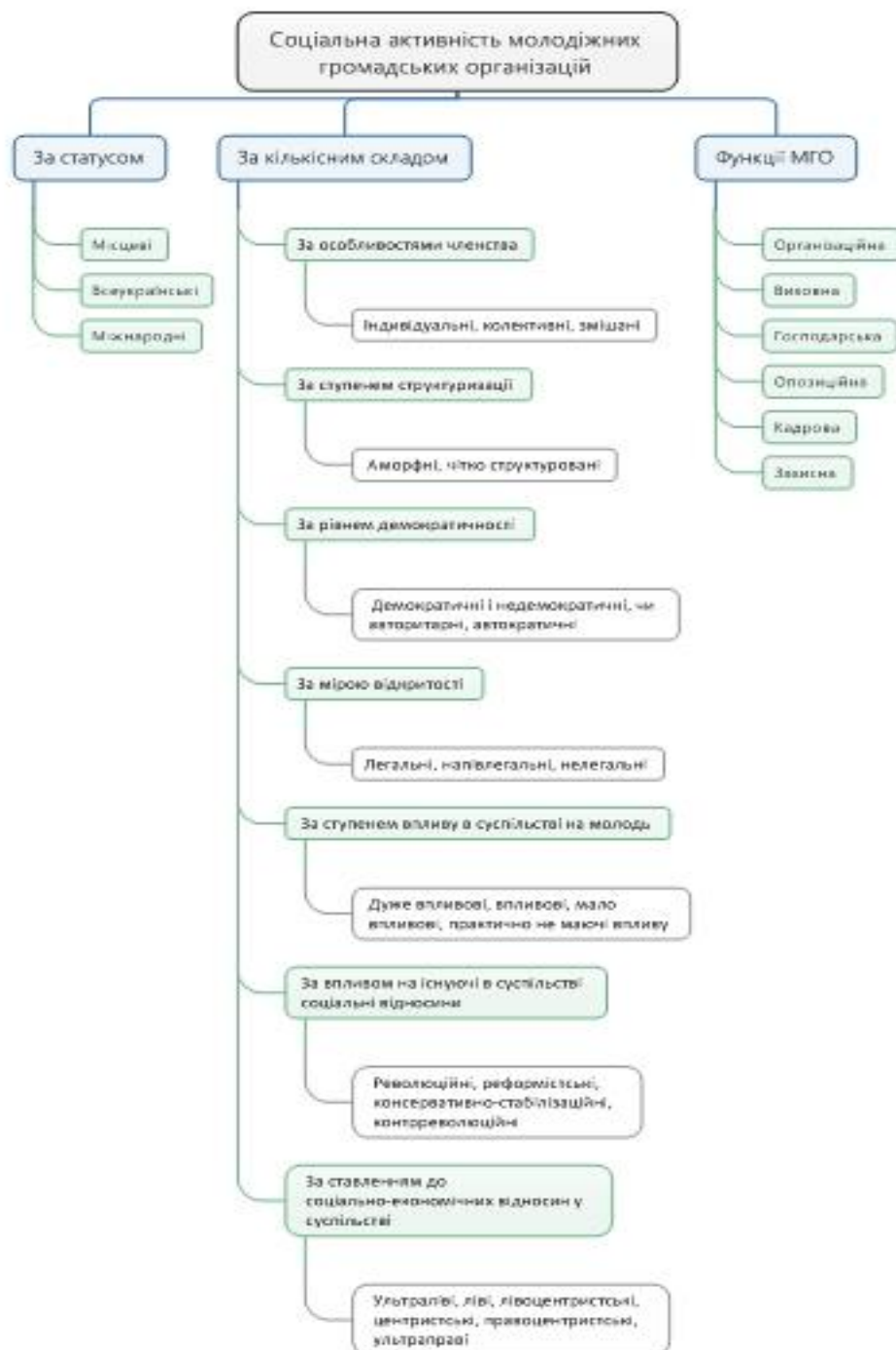
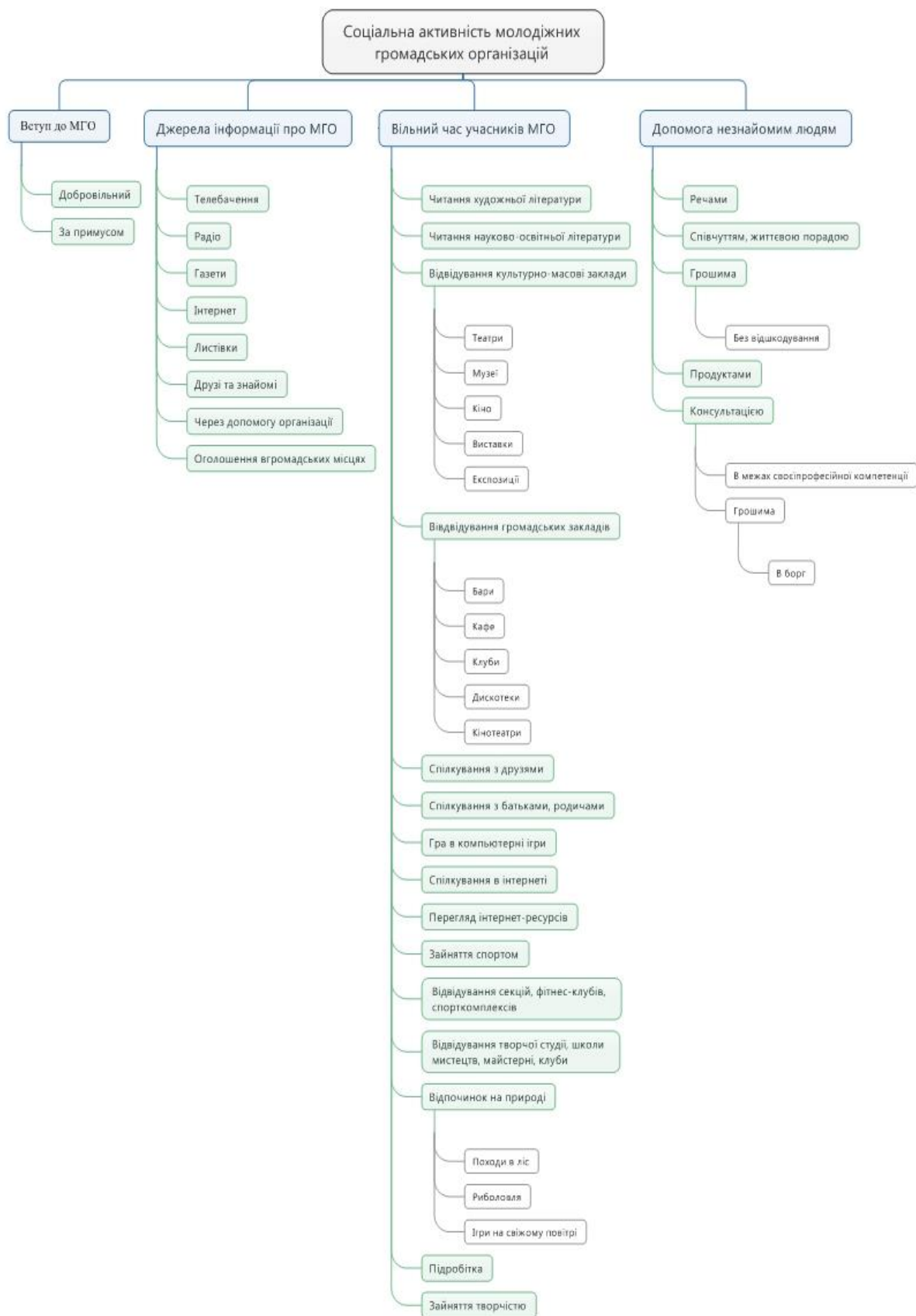

Рис.1. Мотиви вступу до МГО

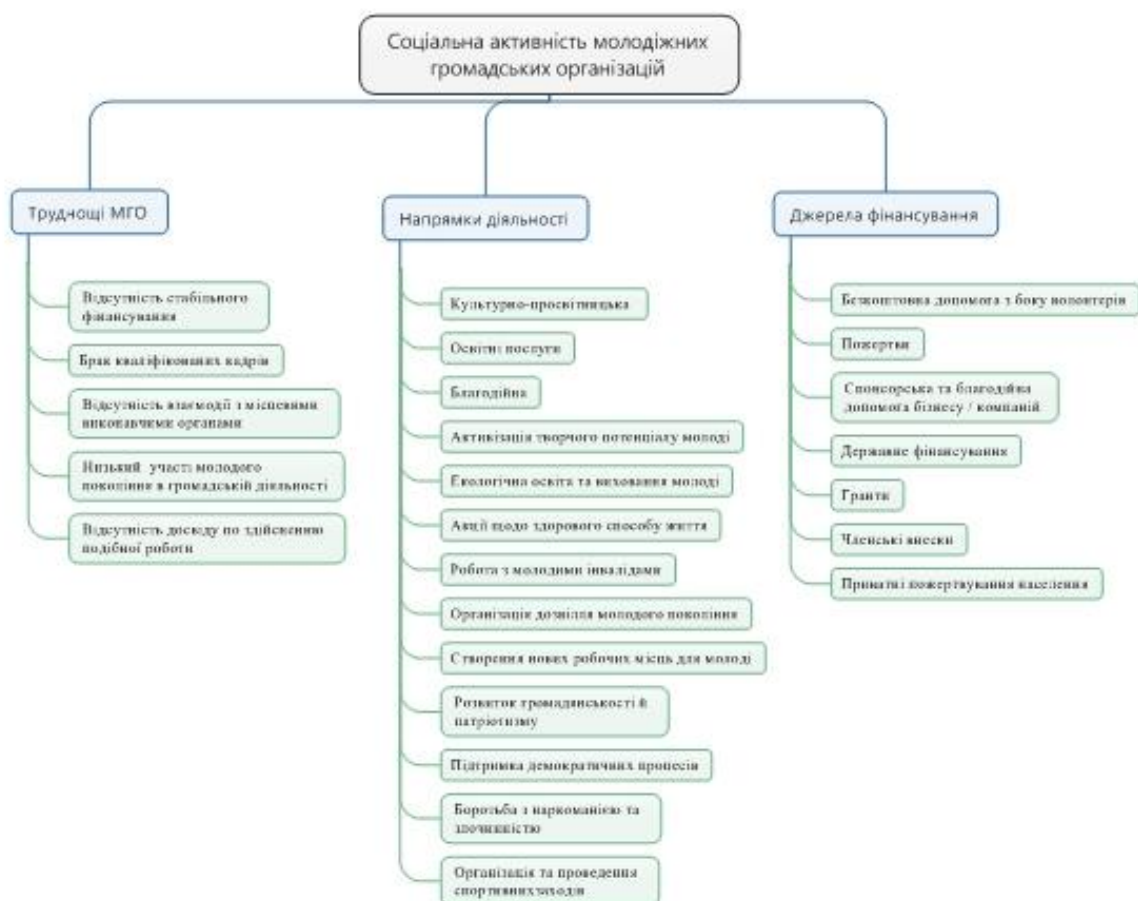

Рис. 2. Функції МГО

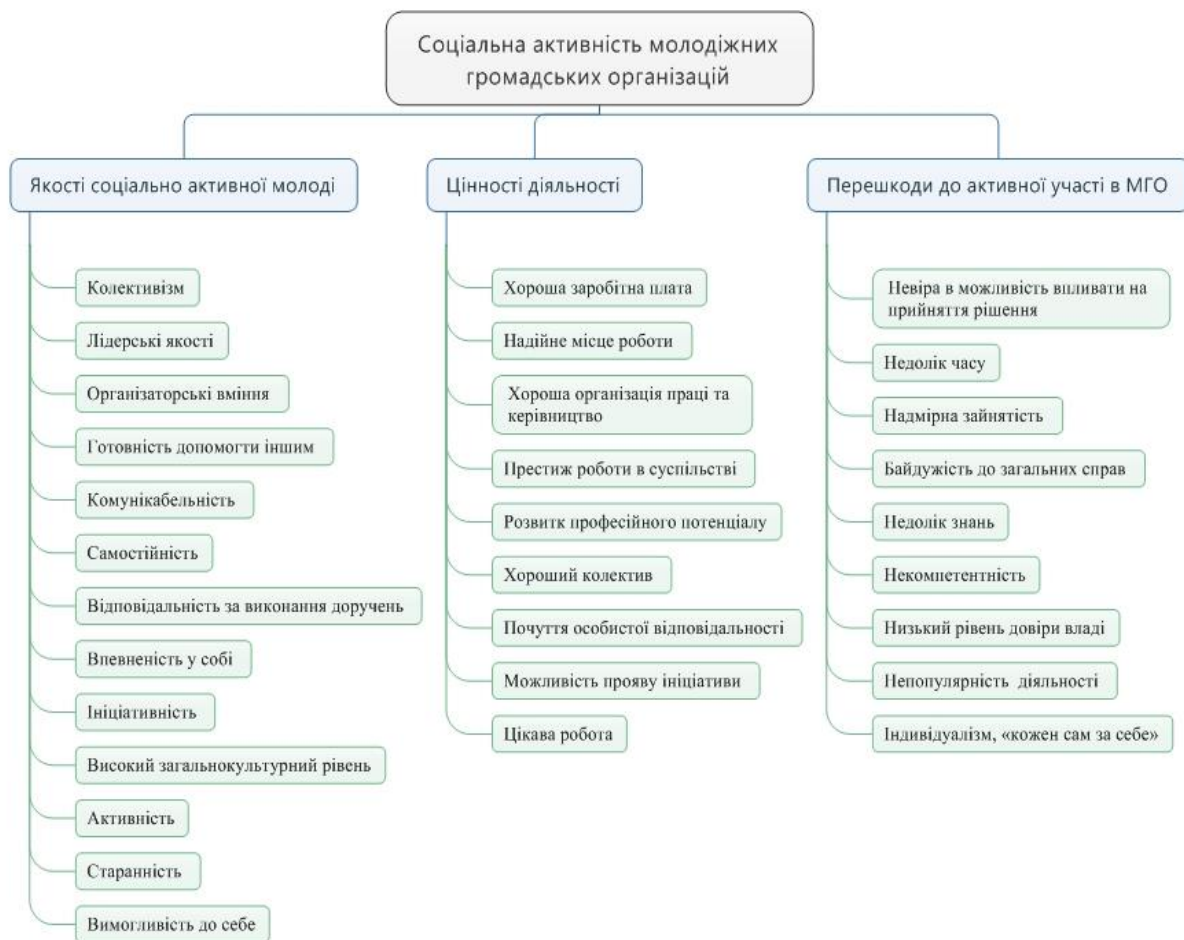

Рис. 3. Джерела інформації про МГО

Рис. 4. Напрямки діяльності МГО

Рис. 5. Цінності діяльності МГО

Рис. 6. Демографічні показники

АНКЕТА

Шановний респондент!

Я, студентка факультету соціології і управління Запорізького національного університету проводжу соціологічне дослідження на тему: «Соціальна активність молодіжних громадських організацій у періоди кризи розвитку українського суспільства». Просимо Вас взяти участь у дослідженні, відповівши на запитання анкети. Можете бути певні, що всі дані є конфіденційними і будуть використані лише в узагальненому вигляді.

Наперед вдячні Вам за участь у проекті!

Правила заповнення анкети:

1. *Дочитуйте питання і варіанти відповідей до кінця, лише потім обирайте той варіант, який Ви вважаєте потрібним.*
2. *Якщо Ви спочатку обрали один варіант відповіді, а потім вирішили змінити його, закресліть старий варіант й обведіть новий.*
3. *Для полегшення подальшої обробки інформації, обводьте кружечком цифру навпроти обраного Вами варіанта відповіді.*

1. Чи був у Вас досвід громадської роботи?
  1. Так
  2. Ні (ПЕРЕХІД ДО 3 ПИТАННЯ)

2. Де Ви отримали цей досвід?

_____

3. Ваш вступ до молодіжної громадської організації був?
  1. Добровільним
  2. З примусом
  3. Інше _____

4. Які мотиви вступу до молодіжних громадських організацій для Вас найбільш значущі? (Позначте не більше 5 варіантів)
  1. Творча самореалізація
  2. Можливість принести користь місту, його жителям
  3. Спілкування з цікавими людьми, нові знайомства, зв'язки
  4. Реалізація власних ідей, проектів
  5. Можливість цікаво провести час
  6. Придбання нових знань, умінь, навичок
  7. Придбання досвіду
  8. Можливість зробити кар'єру
  9. Вирішення певних соціальних задач
  10. Участь у громадському житті
  11. Життєвий пошук особистості
  12. Підвищити свій соціальний статус
  13. Діяльність у вільний від своєї основної роботи час
  14. Спосіб поліпшення свого матеріального становища
  15. Відсутність матеріальної компенсації за працю
  16. Доступ до дефіцитних ресурсів, інформації
  17. Моральне задоволення
  18. Важко відповісти
  19. Інше _____

5. Визначте Ваш рівень задоволеності участю у діяльності в молодіжній громадській організації?

1. Повністю задоволений
2. Частково задоволений
3. Важко сказати напевно
4. Частково не задоволений
5. Повністю незадоволений

6. Які причини заважають або можуть завадити Вам брати участь у діяльності молодіжних громадських об'єднань? **1 варіант відповіді**

1. Відсутність бажання
2. Не вистачає часу
3. Не вистачає інформації про діяльність молодіжних організацій
4. Непопулярність цієї діяльності
5. Немає таких причин
6. Інша _____

7. Як Ви дізналися про діяльність молодіжної громадської організації? **1 варіант відповіді**

1. Телебачення
2. Радіо
3. Газети
4. Інтернет
5. Листівки
6. Від друзів та знайомих
7. Отримав від неї допомогу, так і дізнався
8. Оголошення в громадських місцях
9. Інше _____

8. Чим Ви зазвичай займаєтеся у вільний час? **(Позначте не більше 5 варіантів)**

експозиції)

1. Читаю художню літературу
2. Читаю науково-освітню літературу
3. Відвідую культурно-масові заклади та заходи (театри, музеї, кіно, виставки, експозиції)
4. Відвідую громадські заклади (бари, кафе, клуби, дискотеки, кінотеатри)
5. Спілкуюся з друзями;
6. Спілкуюся з батьками, родичами
7. Граю в комп'ютерні ігри
8. Дивлюся телевізор
9. Спілкуюся в інтернеті (соціальні мережі, форуми)
10. Переглядаю інтернет-ресурси (різної тематики)
11. Займаюся фізкультурою і спортом самостійно або з друзями
12. Відвідую спортивні секції, фітнес-клуби, спорткомплекси
13. Відвідую творчі студії, школи мистецтв, майстерні, клуби
14. Відпочиваю на природі (походи в ліс, риболовля, ігри на свіжому повітрі)
15. Підробляю
16. Займаюся творчістю (рукоділья, моделювання, музика, кулінарія, малювання і т.д.)
17. Інше _____

9. Чи готові Ви особисто допомагати незнайомим людям у вирішенні їхніх проблем?
1. Так
  2. Ні (ПЕРЕХІД ДО 11 ПИТАННЯ)
  3. Важко відповісти (ПЕРЕХІД ДО 11 ПИТАННЯ)
10. Яким чином Ви були б готові надавати цю допомогу? **1 варіант відповіді**
1. Речами
  2. Співчуттям, життєвою порадою
  3. Фізичною допомогою
  4. Грошима (без відшкодування)
  5. Продуктами
  6. Консультацією в межах своєї професійної компетенції
  7. Грошима (в борг)
  8. Важко відповісти
  9. Інше _____
11. З якими труднощами стикається Ваша молодіжна громадська організація при реалізації своєї діяльності? **1 варіант відповіді**
1. Відсутність стабільного фінансування
  2. Брак кваліфікованих кадрів
  3. Відсутність взаємодії з місцевими виконавчими органами
  4. Низький рівень обізнаності та участі молодого покоління в громадській діяльності
  5. Відсутність досвіду по здійсненню подібної роботи
  6. Інше _____
12. Вкажіть, будь ласка, які з нижче перерахованих джерел фінансування використовуються Вашою молодіжною громадською організацією? **1 варіант відповіді**
1. Безкоштовна допомога з боку волонтерів
  2. Пожертви, спонсорська та благодійна допомога бізнесу / компаній
  3. Державне фінансування
  4. Гранти
  5. Членські внески
  6. Приватні пожертвування населення
  7. Інше _____
  8. Важко відповісти
13. Якими якостями на Вашу думку повинна володіти соціальна активна молодь? **(Позначте не більше 5 варіантів відповіді)**
1. Колективізм
  2. Лідерські якості
  3. Організаторські вміння
  4. Готовність допомогти іншим
  5. Комунікабельність
  6. Самостійність
  7. Відповідальність за виконання доручень
  8. Впевненість у собі
  9. Ініціативність
  10. Високий загальнокультурний рівень, ерудиція
  11. Активність
  12. Старанність
  13. Вимогливість до себе

14. Інше _____
14. Що Ви найбільше цінуєте у своїй діяльності? **1 варіант відповіді**
1. Хороша організація праці та керівництво
  2. Престиж моєї діяльності в суспільстві
  3. Розвитк професійного потенціалу
  4. Хороший колектив
  5. Почуття особистої відповідальності
  6. Можливість прояву ініціативи
  7. Цікава робота
  8. Інше _____
  9. Важко відповісти
15. Хотіли б Ви і в майбутньому брати участь у діяльності молодіжних громадських організацій?
1. Так, хотів би
  2. Скоріше, хотів би
  3. Важко відповісти
  4. Скоріше, не хотів би
  5. Ні, не хотів би
16. Яка підтримка необхідна Вашій організації? **1 варіант відповіді**
1. Матеріальна
  2. Суспільна
  3. Кадрова
  4. Духовна
  5. Спонсорна
  6. Інформаційна
  7. Важко відповісти
  8. Ні якої
17. Відзначте основні напрямки діяльності Вашої організації? (**Позначте не більше 3-х варіантів відповіді**)
1. Культурно-просвітницька діяльність
  2. Освітні послуги
  3. Благодійна діяльність
  4. Активізація творчого потенціалу молоді
  5. Екологічна освіта та виховання молоді
  6. Організація акцій щодо здорового способу життя, пропаганда здорового способу життя
  7. Робота з молодими інвалідами, інтеграція інвалідів в члени товариства
  8. Організація дозвілля молодого покоління
  9. Сприяння у створенні нових робочих місць для молоді
  10. Розвиток громадянськості й патріотизму
  11. Підтримка демократичних процесів
  12. Боротьба з наркоманією та злочинністю
  13. Організація та проведення спортивних заходів
  14. Інше _____

18. Ваш вік
  1. 18-20
  2. 21-23
  3. 24-26
  4. 27-29
  5. 30-32
  6. 33-35

19. Ваша освіта
  1. Середня
  2. Середня спеціальна
  3. Неповна вища
  4. Вища

20. Стать
  1. Чоловіча
  2. Жіноча

21. Ваш професійний статус
  1. Робочий
  2. Службовець
  3. Спеціаліст
  4. Студент
  5. Тимчасово не працюю
  6. Домогосподарка
  7. Інше _____

Графічне зображення емпіричного матеріалу

Рівень задоволеності участю у діяльності в молодіжній громадській організації

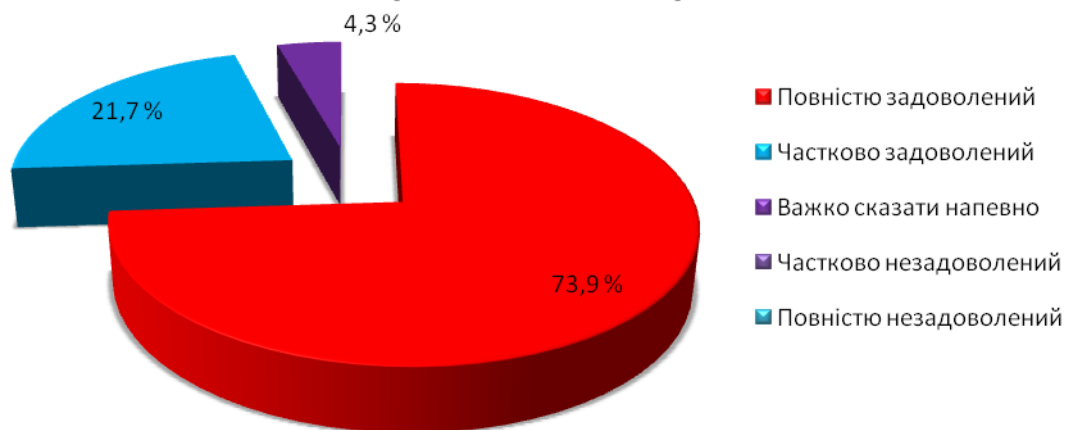

Рис. 1. Рівень задоволеності участю у діяльності в МГО

Джерела інформації через які дізнались про МГО

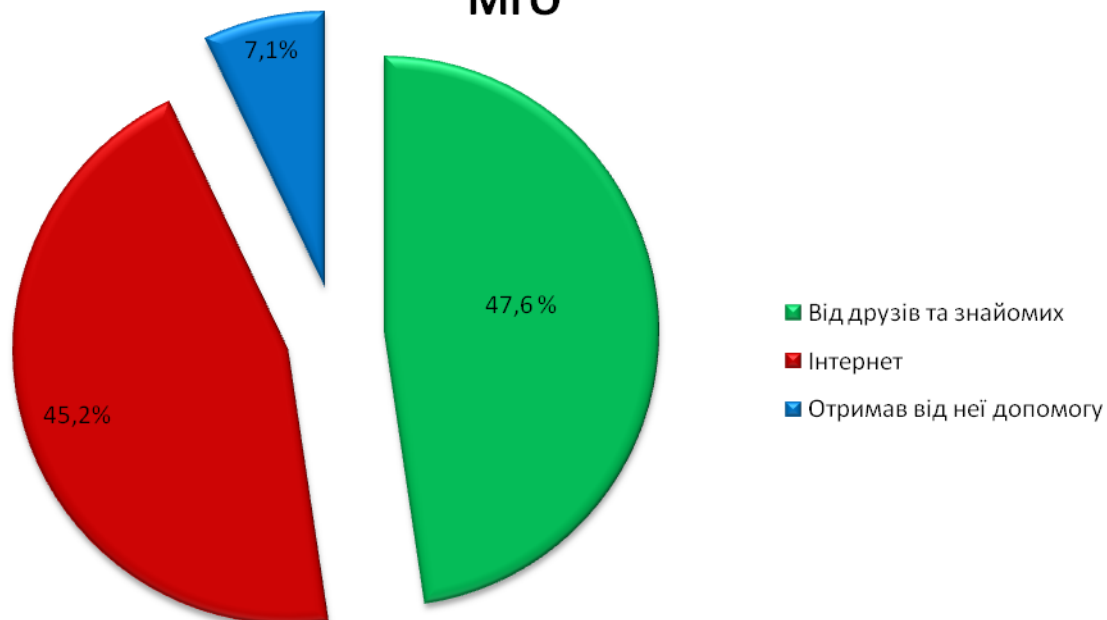

Рис. 2. Джерела інформації через які дізнались про МГО

Мотиви вступу до молодіжних громадських організацій

Рис. 3. Мотиви вступу до молодіжних громадських організацій

Джерела фінансування МГО

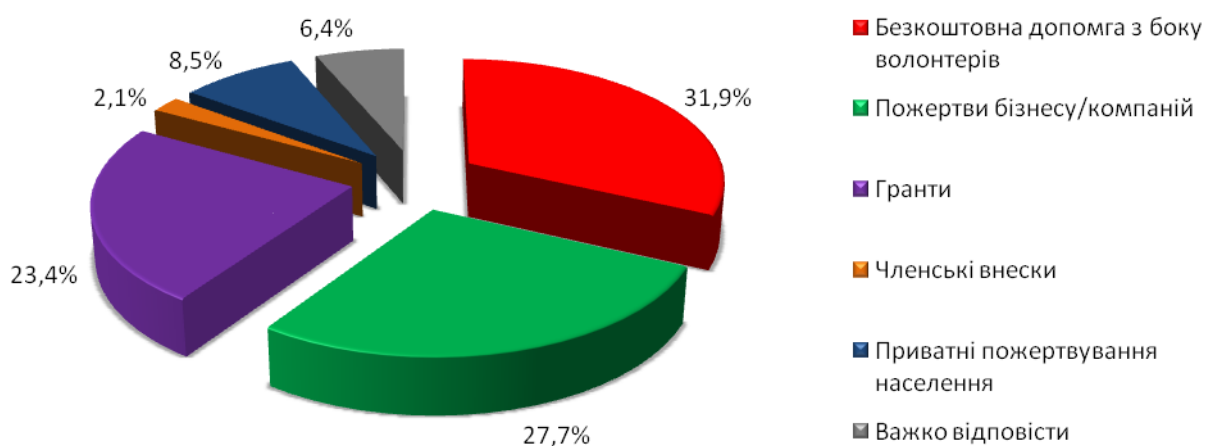

Рис. 4. Джерела фінансування МГО

Рис. 5. Напрямки діяльності МГО